

Oplegger

Eindrapportage kwartiermakersfase Vernieuwing informatievoorziening Sociaal Domein

Aan: Stuurgroep i-Sociaal Domein
Van: Cristian Gonzalez
CC:
Datum: 27-6-2024
Bijlage: 1. Vernieuwing informatievoorziening Sociaal Domein (ViSD). Eindrapportage kwartiermakersfase.
2. Ontwerp- en architectuurvisie ViSD

De Stuurgroep Ketenbureau i-Sociaal Domein wordt gevraagd:

1. Kennis te nemen van het eindrapport van de kwartiermakersfase en de opbrengst in te brengen bij de verschillende bestuurlijke overlegtafels.
2. Vast te stellen dat een integrale aanpak bij het realiseren van Nationale Visie en Strategie op het gezondheidsinformatiestelsel gewenst is en daarmee dus ook het Sociaal Domein nadrukkelijk onderdeel te maken van deze realisatie.
3. De opbrengst van de kwartiermakersfase als input aan te bieden aan VWS en VNG voor het opstellen van de Werkagenda, waarbij de stuurgroep de behoefte heeft aan een heldere rol voor de stuurgroep i-Sociaal Domein in de governance van de realisatie van de Werkagenda (conform bespreking stuurgroep 25 april).

Aanleiding

De afgelopen periode is de kwartiermakersfase voor de Vernieuwing van de informatievoorziening Sociaal Domein (ViSD) doorlopen. In de vergaderingen van februari en april jl. is de stuurgroep geïnformeerd over de voortgang van het traject. Gedurende de kwartiermakersfase zijn gesprekken gevoerd met medewerkers van VWS, de VNG/VNGR-R, brancheorganisaties van zorgaanbieders, zorgaanbieders, gemeenten, softwareleveranciers, leveranciers van diensten in de uitvoeringsketen en uitvoeringsorganisaties. In totaal is met 86 personen van 36 organisaties gesproken. Soms ook meerdere keren en in wisselende samenstellingen. Een conceptversie van voorliggende eindrapportage is aan alle gesprekspartners voorgelegd. Veel partijen hebben de moeite genomen het rapport te

reviewen, waarbij we van 23 organisaties een reactie hebben ontvangen. De gesprekken en bijeenkomsten hebben geholpen de belangrijkste aandachtspunten en vraagstukken van partijen bij de gewenste vernieuwing in beeld te krijgen. Naast het eindrapport is een startdocument van een ontwerp- en architectuurvisie opgesteld, deze is als aparte bijlage toegevoegd.

Met het opleveren van het eindrapport over de verkenning van de organisatorische aspecten en de uitvoeringsaspecten en de architectuurvisie eindigt de betrokkenheid van het Ketenbureau i-Sociaal Domein bij de kwartiermakersfase ViSD. Het eindrapport met conclusies en aanbevelingen dient verder ter input bij het tot stand komen van de werkagenda, waarbij VWS en VNG nadere afspraken zullen maken over het vervolg in de context van de Nationale Visie en Strategie op het gezondheidsinformatiestelsel (NVS).

Belangrijkste aandachtspunten uit de kwartiermakersfase

Een van de belangrijkste randvoorwaarden die door partijen is meegegeven, is de behoefte aan een **integrale aanpak** in termen van sturing en coördinatie voor wat betreft de domeinoverstijgende aspecten in de context van de NVS. Partijen ervaren een gebrek aan samenhang en worden overspoeld met verschillende informatievoorzieningstrajecten. Dit leidt tot een gebrek aan overzicht en capaciteit bij partijen. De aanpak dient om die reden te voorzien in een governance structuur die het mogelijk maakt om integraal op de domeinoverstijgende aspecten te sturen en die voldoende ruimte biedt aan partijen in ieder domein om de implementatie daarvan te realiseren.

Naast een governance die voorziet in een integrale sturing van de overkoepelende aspecten, dient de **governance** op het traject voor de vernieuwing van de informatievoorziening in het Sociaal Domein ook ingericht te worden. Door partijen zijn drie mogelijke modellen voor de governance van het traject benoemd (VWS-VNG/VWS-ZIN/VWS-VWS, zie ook Hfst. 2.2 van het eindrapport). Er dient op korte termijn een keuze te worden gemaakt tussen een van de drie modellen. Dit vereist nadere afstemming tussen VWS, VNG en Zorginstituut Nederland.

Verder kent de NVS drie plateau's om in 2035 tot een integraal georganiseerd gezondheidsinformatiestelsel te komen. De eerste plateau, interoperabiliteit georganiseerd, loopt van 2023 - 2026. Dit is een relatief korte termijn. Om ervoor te zorgen dat voldoende stappen gezet blijven worden zal het Ketenbureau ondersteuning bieden bij de eerste logische stappen totdat de werkagenda tot stand is gekomen.

Stuurgroep i-Sociaal Domein

Aan de stuurgroep wordt gevraagd om in te stemmen met het eindrapport van de kwartiermakersfase ViSD en daarmee het project zoals dat door het Ketenbureau is uitgevoerd af te ronden. De volgende stap is het opstellen van een werkagenda door VWS en VNG. In deze werkagenda zal ook helderheid moeten worden gegeven over de governance en rol van de stuurgroep i-Sociaal Domein bij de realisatie.

Vernieuwing informatievoorziening Sociaal Domein (ViSD)

Eindrapport kwartiermakersfase

Samen werken aan maatschappelijke baten
met betere informatievoorziening

Ketenbureau i-Sociaal Domein

Datum: 18 juni 2024

Versie: 1.0

Auteurs: Cristian Gonzalez, Rob Neefs,
Stefan Dreveman en Liza Leijenhorst

KETENBUREAU

I-SOCIAAL DOMEIN

Inhoudsopgave

H.1 INLEIDING	3
1.1 Achtergrond en overwegingen	4
1.1.1 Belangrijkste overwegingen	4
1.1.2 Besluitvorming	5
1.2 Kwartiermakersfase ViSD	6
1.3 Korte introductie op de drie verkenningen	7
1.4 Positionering en duiding resultaten	7
1.5 Leeswijzer	9
H.2 ORGANISATORISCHE VERKENNING	10
2.1 Hoe kunnen we maatschappelijke ambities verzilveren?	10
2.2 De organisatorische structuur en inrichting van de vernieuwing van informatievoorziening in het sociaal domein	12
2.3 Standaardisatie en uniformering van de informatievoorziening ter ondersteuning van cliënten en (zorg)professionals	16
2.4 De rol van technologie en technische standaardisatie	19
2.5 Wetgeving, juridische aspecten en privacy	20
H.3 UITVOERINGSASPECTEN	22
3.1 Maatschappelijke doelen: communicatie verbreden richting gemeenten, aanbieders en softwareleveranciers	22
3.2 Sturing en coördinatie: behoefte aan een domeinoverstijgende aanpak	23
3.3 Aanpak: trek in een vroeg stadium met partijen op	24
3.4 Standaardisatie: meer dan het standaardiseren van berichtenverkeer	27
3.5 Technologie: samenspel met leveranciers, rollen veranderen	27
3.6 Juridisch: maak integraal werken mogelijk	28
H.4 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	29
4.1 De eerste logische stappen	29
4.2 Bereiken wat we willen	30
4.3 Het doemscenario: falende ict-projecten van de overheid	31
4.4 Technologie en standaardisatie	32
4.5 fundamentele lange termijn aspecten (niet randvoorwaardelijk)	33
BIJLAGEN	36

De houdbaarheid van het Nederlandse zorgstelsel staat onder druk. De toenemende kosten, de tekorten op de arbeidsmarkt, de vergrijzing van de bevolking en veranderende gezondheidsaspecten, zoals de toename van het aantal mensen met chronische ziekten, stellen de zorgsector voor complexe uitdagingen. De noodzaak om efficiënter en effectiever te werken, zonder concessies te doen aan de kwaliteit en tevredenheid van cliënten en zorgprofessionals, wordt steeds groter.

In dit dynamische landschap speelt informatievoorziening een cruciale rol; goede informatievoorziening kan bijdragen aan het optimaliseren van zorgprocessen en kan professionals helpen bij het verbeteren van de kwaliteit en het onderbouwen van inhoudelijke keuzen. Ook vormt het de basis voor besluitvorming op alle niveaus van de zorgverlening.

De Stuurgroep i-Sociaal Domein onderkent zowel de rol als de noodzaak van een optimale informatievoorziening bij de ondersteuning van burgers en de uitvoering van taken door professionals in het sociaal domein. Sinds een aantal jaren wordt om die reden stapsgewijs toegewerkt naar een vernieuwing van de informatievoorziening (zie ook 1.1.2 Besluitvorming).

Door de komst van de Nationale Visie en Strategie op het gezondheidsinformatiestelsel (NVS) zijn partijen in het sociaal domein op zoek naar de samenhang met andere zorgdomeinen en de wijze waarop een optimale inrichting kan ontstaan. Om dit te verkennen en een volgende fase in de Vernieuwing van de informatievoorziening in het Sociaal Domein (ViSD) in te gaan, is sinds oktober vorig jaar een kwartiermakersfase ingelast.

Over dit rapport

Dit rapport presenteert de resultaten van de kwartiermakersfase ViSD waarin drie belangrijke verkenningen zijn uitgevoerd die gericht zijn op het verbeteren van de informatievoorziening binnen het sociaal domein. Het gaat om een verkenning van de organisatorische aspecten, de uitvoeringsaspecten en het ontwerp in de vorm van een architectuurvisie.

Bij het doornemen van het rapport gelden een aantal aandachtspunten:

- De inhoud van de hoofdstukken 2 en 3 is gebaseerd op de input die we van verschillende partijen hebben gekregen middels interviews.
- De conclusies en aanbevelingen in hoofdstuk 4 zijn gebaseerd op de inhoud van hoofdstukken 2 en 3.
- In het document wordt veelvuldig gerefereerd aan 'de vernieuwing van de informatievoorziening'. Het is belangrijk om te weten dat hiermee wordt bedoeld op de bredere informatievoorziening in de Wmo en Jw, dus niet uitsluitend in

het iWmo- en iJw-berichtenverkeer. Dit is niet alleen een bewuste keuze en wens van partijen, maar sluit ook aan bij het doel van de NVS om in 2035 het gezondheidsinformatiestelsel integraal te organiseren, dus zowel zorginhoudelijke als financieel-administratieve informatie. Verder raakt de vernieuwing diverse lagen van de informatievoorziening.

De architectuurvisie en het globaal ontwerp geven een goed beeld van de onderdelen die geraakt worden en welke uitgangspunten en principes leidend zijn.

- De geïnterviewde partijen hebben veelvuldig aangegeven een samenhangende en integrale aanpak voor ogen te hebben (domeinoverstijgend), in de context van de NVS. Dit eindrapport is echter alleen gebaseerd op het sociaal domein omdat de kwartiermakersfase hierop gericht was. Desondanks hebben we in meerdere onderdelen de belangrijkste overwegingen, adviezen en aandachtspunten voor domeinoverstijgend werken opgenomen. In samenwerking met Zorginstituut Nederland hebben we hier ook twee bijeenkomsten aan besteed.
- De resultaten van dit eindrapport zullen als basis worden gebruikt om de werkagenda tussen VWS en VNG nader vorm te geven, zie ook 1.4.

1.1 Achtergrond en overwegingen

De vernieuwing van de informatievoorziening in het sociaal domein is al sinds het ontstaan van de informatievoorzieningsketen in 2015 een discussiepunt. Omdat gedurende de decentralisatieoperatie de informatievoorzieningsketen en -infrastructuur in rap tempo opgebouwd moesten worden, zijn deze destijds gebaseerd op de achterhaalde AWBZ-systematiek van het berichtenverkeer. Dit heeft ervoor gezorgd dat de uitvoering van wetten mogelijk werd. Tegelijkertijd heeft het onder meer de voorgenomen transformatie vanuit de decentralisatiegedachte – en zoals verwoord in de memories van toelichting – in de weg gestaan.

1.1.1 Belangrijkste overwegingen

Na de decentralisatieoperatie destijds en alle inspanningen eromheen hebben partijen in het i-Sociaal Domein de pauzeknop ingedrukt voor wat betreft het moderniseren van de gegevensuitwisselingen. Hierdoor zijn tot op heden de financieel-administratieve processen leidend geweest in de transitie van de voormalige AWBZ naar de keten van Wmo en Jeugdwet. De overname van deze rigide schakels in het huidige berichtenverkeer heeft ertoe geleid dat gemeenten en zorgaanbieders een starre en vast gedefinieerde procesinrichting rondom toegang, verwijzing, bekostiging en verantwoording hebben moeten adopteren. Deze procesinrichting voegt op zichzelf weinig toe aan de kwaliteit van de zorg en ondersteuning die gemeenten vanuit de transformatieopgave en een breed en meer menselijk gericht (inclusie) perspectief hadden willen invoeren. Het berichtenverkeer is hiermee de transformatie gaan ‘dicteren’ in plaats van dat zij hieraan dienstbaar is.

Naast bovenstaande overwegingen speelt ook de wens/behoefte aan uniforme en representatieve monitorings- en sturingsinformatie bij partijen. Gebruik van de i-standaarden (iWmo en iJw) helpt om een enigszins vergelijkbaar landelijk beeld te kunnen schetsen. Echter, de kwaliteit van de zorg en ondersteuning en (beleid)

keuzes van gemeenten zijn breder dan de financieel-administratieve informatie uit het berichtenverkeer. Dit leidt soms tot andere afspraken over verantwoording en monitoring, waardoor administratieve lasten ontstaan en cijfers die niet altijd even goed vergelijkbaar/volledig zijn.

Tegenover de wens om te moderniseren staat echter een lopende en stabiele keten van berichtenuitwisselingen die het financieel-administratief proces ondersteunen. Door middel van gestandaardiseerde berichten wisselen partijen financieel-administratieve informatie uit, zodat cliënten kunnen worden doorverwezen en kosten kunnen worden gedeclareerd.

De vernieuwing van de informatievoorziening is niet zozeer een wettelijk of technisch noodzakelijke stap, zoals hierboven wordt geschetst. Het betreft veel meer een vraag rondom de noodzakelijkheid van de transformatie in het sociaal domein en de uitgangspunten die hier leidend in zijn. Deze ambivalentie heeft ervoor gezorgd dat besluitvorming niet altijd even voortvarend heeft kunnen plaatsvinden en veelal gepaard is gegaan met discussies rondom de urgentie en noodzakelijkheid van de vernieuwing. Verder heeft het complexe en veranderende sturingsmodel van Ketenregie i-Sociaal Domein niet altijd bijgedragen aan een efficiënte en eenduidige besluitvorming, onder meer door een verscheidenheid aan betrokken actoren en verschillende niveaus van governance. Als het onder andere gaat om regie bij de cliënt te leggen, eenmalige vastlegging en meervoudig gebruik van gegevens, het mogelijk maken van domein overschrijdende gegevensuitwisselingen en de beweging naar het leveren van integrale en domeinoverstijgende zorg en ondersteuning is iedereen het erover eens dat de vernieuwing van de informatievoorziening door moet gaan. De discussies die er zijn, hebben meestal te maken met tempo, aanpak en inhoud. Tijdens de kwartiermakersfase zijn deze aspecten veelvuldig aan de orde gekomen.

1.1.2 Besluitvorming

Voorgaande overwegingen hebben er mede toe geleid dat het ViSD-traject een lange aanloop kent. Hieronder staan de belangrijkste besluiten en momenten opgesomd:

- *juni 2019*: Analyse 'Naar een toekomstbestendige gegevensuitwisseling'. Op basis van deze analyse heeft de Stuurgroep het Ketenbureau verzocht om de genoemde onderzoeksrichtingen concreet uit te werken.
- *juni 2020*: Op basis van het verzoek van de Stuurgroep (juni 2019) is een position paper voor de Vernieuwing van de keteninfra i-Sociaal Domein opgesteld. Conclusie en standpunt Stuurgroep naar aanleiding van position paper is dat het vraagstuk rondom vernieuwing nader strategisch onderbouwd moet worden. Dit houdt in: vanuit de missie en de leidende principes van i-Sociaal Domein. Pas daarna kunnen besluiten genomen worden.
- *juni 2021*: Een verzoek van de Stuurgroep i-Sociaal Domein aan het Ketenbureau om een bestuurlijke visie voor vernieuwing te formuleren en een analyse uit te voeren op ontwikkelingen bij relevante 'omliggende' ketens.

- *september 2021*: Ten behoeve van de visie voor vernieuwing zijn uitgangspunten voor vernieuwing van de informatievoorziening geformuleerd en vastgesteld door de Stuurgroep i-Sociaal Domein.
- *december 2021*: Visie voor vernieuwing vastgesteld in de Stuurgroep. Verdere vervolgstappen gedefinieerd: uitwerken van een business case en een programmaplan met bijbehorend ontwerp.
- *december 2022*: De maatschappelijke business case voor de vernieuwing van de informatievoorziening Sociaal Domein is in Stuurgroepverband besproken. Gezien de mogelijke maatschappelijke baten van een vernieuwing, is de Stuurgroep akkoord gegaan met het zetten van een volgende stap: het uitwerken van een programmaplan en bijbehorend ontwerp. Gelet op de veranderende governance volgt een verzoek aan VNG Realisatie om de uitwerking hiervan op zich te nemen.
- *april 2023 – heden*: ViSD op basis van PID en concept oplegger op voorraadlijst MT-Beraad (onbehandeld). Veranderende context en urgentie in het kader van de Nationale Visie en Strategie op het gezondheidsinformatiestelsel leidt tot discussies omtrent samenhang en opdrachtgeverschap. In de daaropvolgende maand wordt gestart met de kwartiermakersfase om aandachtspunten en randvoorwaarden voor een volgende stap te verzamelen, zie verder 1.2.

1.2 Kwartiermakersfase ViSD

Na de besluitvorming over de maatschappelijke businesscase ViSD in december 2022 zijn op verzoek van de Stuurgroep i-Sociaal Domein diverse gesprekken tussen Ketenbureau i-Sociaal Domein en VNG/VNG Realisatie gevoerd over het programmaplan en het ontwerp. Omdat duidelijkheid rondom de governance van Ketenregie i-Sociaal Domein en de inpassing van rollen, taken en verantwoordelijkheden van het Ketenbureau binnen de nieuwe governancestructuur lang op zich hebben laten wachten, is het tussentijds opstellen van de documenten en het vormgeven van de volgende fase niet gelukt. Bovendien is met de totstandkoming van de Nationale Visie en Strategie op het gezondheidsinformatiestelsel de context en urgentie van het ViSD-traject veranderd. Mede hierdoor zijn diverse vraagstukken ontstaan in relatie tot aanpak, integraliteit en samenhang. Om de belangrijkste vraagstukken te verzamelen en een nader standpunt ten aanzien van de vernieuwing van de informatievoorziening in het sociaal domein te kunnen innemen, is een kwartiermakersfase ingelast. Het doel van de kwartiermakersfase is om samen met stakeholders de belangrijkste vraagstukken ten aanzien van het traject boven water te halen en conclusies en aanbevelingen te formuleren rondom een vervolgfase van het traject.

Om duidelijkheid te verschaffen rondom het vervolg van de vernieuwing in termen van opdrachtgeverschap, sturing, uitvoering en financiering zijn gedurende de kwartiermakerfase de organisatorische, uitvoerings- en ontwerp aspecten nader verkend.

In de verkenningen hebben we met diverse partijen gesproken. Deze rapportage is een samenvatting van de belangrijkste vraagstukken en aanbevelingen die zij ons in de gesprekken hebben meegegeven.

1.3 Korte introductie op de drie verkenningen

Gedurende de kwartiermakersfase zijn drie verkenningen uitgevoerd waarmee input is verzameld voor de eindrapportage aan de Stuurgroep ketenregie i-Sociaal Domein. Het eindrapport is tot stand gekomen in samenwerking met alle belangrijke stakeholders in het sociaal domein. Het eindrapport en de daarin geformuleerde conclusies en aanbevelingen zullen een belangrijke basis vormen bij het tot stand brengen van de gezamenlijke werkagenda ViSD die VWS en VNG opstellen. De drie verkenningen zijn:

- 1. Een verkenning naar de organisatorische aspecten van het programma**
Daarbij hebben we met partijen gesproken over hun beeld bij het opdrachtgeverschap voor het programma, de sturing op het traject, organisatorische inrichting en uitvoering van het programma, aanpak, beheersmaatregelen, resources, financiering en partijen die betrokken moeten worden bij het programma.
- 2. Een verkenning naar de uitvoeringsaspecten van het programma**
In deze verkenning hebben we met gemeenten, zorgaanbieders en softwareleveranciers gesproken over de manier waarop ViSD in de praktijk met en door partijen gerealiseerd kan worden. Daarbij hebben we gesproken over tijdslijnen en randvoorwaarden voor de succesvolle uitvoering van het programma. Ook is met partijen gesproken over de beoogde maatschappelijke baten en op welke manier en in welk tempo deze te realiseren zijn.
- 3. Een verkenning van het ontwerp**
De verkenning van het ontwerp heeft als doel om samen met de belangrijkste stakeholders een globaal ontwerp en een architectuurvisie op te stellen. Daarbij rekening houdend met de bovenliggende architecturen DIZRA, GEMMA en aanpalende domeinarchitecturen en met thema-architecturen zoals Common Ground. De architectuurvisie geeft een globaal beeld van de uiteindelijk op te leveren architectuur. Het is het kader waarbinnen de ontwerpactiviteiten in het programma moeten worden uitgevoerd en de vertaling van de algemene architectuurprincipes en -componenten naar programma-specifieke richtlijnen voor het sociaal domein.

De architectuurvisie is als bijlage 1 toegevoegd omdat het om een aparte verkenning gaat. Bijlage 2 bevat een overzicht van de organisaties die we hebben gesproken bij de drie verkenningen. In bijlage 3 staat de vragenlijst die is gebruikt als leidraad voor de gesprekken over de uitvoeringsaspecten.

1.4 Positionering en duiding resultaten

ViSD raakt veel partijen binnen en buiten het sociaal domein. In figuur 4 in paragraaf 2.2 vind je een overzicht van de partijen die een rol spelen bij de huidige uitwisseling van financieel-administratieve informatie voor de Jeugdwet en de Wmo (Ketenregie i-Sociaal Domein).

Met partijen zijn we het gesprek over de scope van de vernieuwing van de informatievoorziening Sociaal Domein aangegaan. De vernieuwing kan namelijk vanuit het perspectief van het berichtenverkeer of vanuit de bredere context van informatievoorziening Wmo en Jw gezien worden. De geïnterviewde stakeholders zijn het er unaniem mee eens dat de vernieuwing, gelet op de mogelijke baten, vanuit het bredere perspectief benaderd moet worden. Ook is ViSD onderdeel van een grotere ontwikkeling om het gezondheidsinformatiestelsel te vernieuwen (Nationale Visie en Strategie op het gezondheidsinformatiestelsel – NVS).

De visie op het nieuwe gezondheidsinformatiestelsel staat beschreven in de Nationale Visie en Strategie op het gezondheidsinformatiestelsel (NVS)¹.

Figuur 1: plateauplaning nationale visie en strategie gezondheidsinformatiestelsel, bron: VWS

Deze vernieuwing heeft gevolgen voor zowel zorg vanuit de Zorgverzekeringswet (Zvw), de Wet langdurige Zorg (Wlz) en Wet Publieke gezondheid (Wpg), als voor de zorg en ondersteuning vanuit de Jeugdwet (Jw) en de Wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo). Daarnaast zijn er raakvlakken met onderwijs, justitie en veiligheid, welzijnswerk, werk en inkomen en huisvesting. Ook zijn er ontwikkelingen vanuit andere ministeries dan VWS die relevant zijn bij de implementatie van de NVS (zie ook paragraaf 2.2). Een voorbeeld hiervan is de Wet forensische zorg (Wfz). Deze wet regelt de zorg voor mensen met een psychiatrische stoornis die een strafbaar feit hebben gepleegd of daarvan worden verdacht. Hierbij is niet alleen samenhang op financieel-administratief vlak maar ook op zorginhoud.

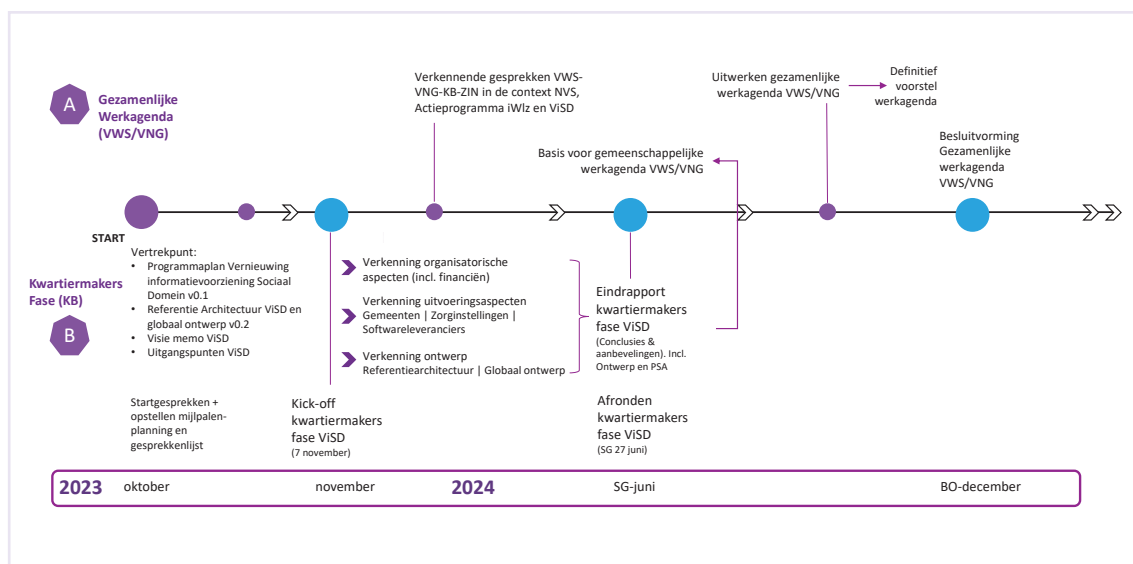
Naast de NVS (of als onderdeel van de NVS) zijn er diverse landelijke programma's en initiatieven om de zorg en het gezondheidsstelsel betaalbaar te houden en de kwaliteit en toegankelijkheid te verbeteren. Voorbeelden zijn het integraal zorgakkoord (IZA), het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) of de Hervormingsagenda Jeugd. Elk van deze trajecten heeft een duidelijke informatiecomponent. Al met al lopen er daarmee

¹. <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-36667024db962a4962d0815e7cf2d3c9596d7255/pdf>

gelijktijdig meerdere trajecten die op elkaar ingrijpen, van invloed zijn op ViSD en/of waar ViSD een bijdrage aan kan leveren.

Gedurende de kwartiermakersfase zijn twee routes met de Stuurgroep afgesproken:

- Route A: de route waarlangs een werkagenda door VWS en VNG wordt opgesteld als concretisering van het programmaplan voor de komende periode, inclusief de bemensing van het programma. De resultaten van de verkenningen uit de kwartiermakerfase zijn mede input voor deze werkagenda.
- Route B: betreft de terugkoppeling van de resultaten uit de drie verkenningen aan de Stuurgroep i-Sociaal Domein, aan de hand van voorliggend document. Deze rapportage beschrijft de belangrijkste aandachtspunten die de gesprekspartners ons hebben meegegeven in de gesprekken en bevat onze conclusies en aanbevelingen naar aanleiding van deze gesprekken.

Figuur 2: twee parallelle routes kwartiermakerfase ViSD

1.5 Leeswijzer

Dit rapport presenteert de belangrijkste resultaten van de drie verkenningen (zie 1.3) die uitgevoerd zijn gedurende de kwartiermakersfase ViSD. In de organisatorische verkenning (hoofdstuk 2) en de verkenning van de uitvoeringsaspecten (hoofdstuk 3) is de informatie voor de leesbaarheid onderverdeeld in zes thema's: Maatschappelijke doelen, Sturing en coördinatie, Aanpak, Standaardisatie, Technologie en Juridisch. Elke thema wordt binnen ieder hoofdstuk behandeld in een aparte paragraaf.

De verkenning van het ontwerp (architectuurvisie) is in de bijlage als apart document bijgevoegd, inclusief globaal ontwerp.

Organisatorische verkenning

Deze verkenning richt zich op de organisatorische aspecten en vraagstukken die van cruciaal belang zijn bij de opzet en uitvoering van een vervolgfase in de vernieuwing van de informatievoorziening binnen het sociaal domein. Hierbij valt onder andere te denken aan vraagstukken die te maken hebben met opdrachtgeverschap, sturingsmechanismen, beheersbaarheid, aanpak en financiering.

2.1 Hoe kunnen we maatschappelijke ambities verzilveren?

De zorg en ondersteuning staan steeds meer onder druk en daarom is het belangrijk om de digitalisering en informatievoorziening in de zorg en ondersteuning nader tot stand te brengen en efficiënter te maken. Zo kunnen we ook in de toekomst zorg en ondersteuning blijven bieden die goed, toegankelijk en betaalbaar is. Het doel van de vernieuwing is dan ook om de informatievoorziening in het sociaal domein breder en makkelijker beschikbaar te maken zodat gemeenten en zorginstellingen de beweging naar gezondheid, preventie en persoonsgerichte zorg kunnen ondersteunen en de informatie ook met andere domeinen gedeeld kan worden. Op deze manier kunnen partijen in het sociaal domein de maatschappelijke uitdagingen waar we voor staan, zoals bemensing, kwaliteit van zorg en ondersteuning, toegankelijkheid en financiering, aanpakken en daar makkelijker (digitale) oplossingen voor realiseren. Tijdens de interviews hebben partijen bevestigd dat de noodzaak om te vernieuwen in het sociaal domein niet ter discussie staat. De wijze waarop dat moet gebeuren en de manier waarop de voorgenomen doelen behaald kunnen worden, leiden wel tot discussie.

Een van de belangrijkste aspecten die tijdens de gesprekken naar voren kwam, is de zoektocht van partijen om te borgen dat de vernieuwing van de informatievoorziening bijdraagt aan de realisatie van maatschappelijke doelen (de bedoeling). Partijen willen voorkomen dat het uitsluitend een technologische/technische operatie wordt. Het verzilveren van maatschappelijke baten dient om die reden leidend te zijn bij de vernieuwing van de informatievoorziening. Een goede verbinding tussen operationele behoeften en de tactisch/ strategische doelen is om die reden randvoorwaardelijk voor het traject. Een ander belangrijk punt is om ervoor te zorgen dat deze baten zorgstelselbreed behaald kunnen worden (zie 2.2)

Partijen constateren voor wat betreft het verzilveren van de maatschappelijke ambities dat de intentie en beoogde resultaten zoals verwoord in wet- en regelgeving, bestuurlijke akkoorden en diverse maatschappelijk rapporten, al geruime tijd voldoende duidelijk zijn. Desondanks slagen we er bij de uitvoering van ict-trajecten onvoldoende in om ze te laten aansluiten bij datgene wat we op maatschappelijk vlak willen bereiken. De memories van toelichting van de Wmo 2015 en Jeugdwet geven duidelijk een aantal te bereiken doelen voor wat betreft ondersteuning² en jeugdzorg³. Als het gaat om maatschappelijke ondersteuning:

² <https://zoek.officiëlebevestigingen.nl/kst-33841-3.pdf>

³ <https://vng.nl/artikelen/documenten-en-wetteksten-bij-jeugdwet>

- Het ondersteunen van de zelfredzaamheid en participatie van mensen met een beperking, chronische psychische of psychosociale problemen. Die ondersteuning moet erop gericht zijn dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig thuis kunnen blijven wonen en deelnemen aan de samenleving.
- Het bieden van beschermd wonen en opvang aan mensen met psychische of psychosociale problemen of voor mensen die, al dan niet in verband met risico's voor hun veiligheid als gevolg van huiselijk geweld, de thuissituatie hebben verlaten.
- Het bevorderen van de toegankelijkheid van voorzieningen, diensten en ruimten voor mensen met een beperking en daarmee bij te dragen aan het realiseren van een inclusieve samenleving.
- Het verbeteren van de mogelijkheden tot het combineren van informele hulp en professionele ondersteuning en het de-medicaliseren van de geboden hulp en ondersteuning. Het is van belang de ondersteuning te richten op de persoon en diens omgeving in plaats van uitsluitend op diens aandoening, beperking of indicatie.
- De maatschappelijke ondersteuning aan burgers dient gericht te zijn op het bevorderen van sociale samenhang, de zelfredzaamheid en de participatie van burgers, en dient ondersteuning te bieden waar zelfredzaamheid en participatie niet op eigen kracht mogelijk zijn.

Voor wat betreft de Jeugdwet is het doel hoofdzakelijk om kinderen en jongeren die opgroeien met ontwikkelings- of opvoedingsproblemen, psychische problemen of stoornissen en hun ouders eerder en beter te ondersteunen, door onder andere:

- Preventie en vroegsignalering van opvoed- en opgroei problemen, psychische problemen en stoornissen toe te passen.
- Het bevorderen van de opvoedcapaciteit van ouders en de ontwikkelingskansen van jeugdigen te vergroten.
- Het realiseren van samenhangende jeugdhulp die meer uitgaat van de behoeften en eigen kracht van jeugdigen en hun ouders, minder bureaucratisch is en meer gericht op de uitkomsten voor het kind.
- Het versterken van de positie van jeugdigen en ouders door het recht op inspraak en deelname aan de besluitvorming over de nodige hulp te vergroten.
- Het verbeteren van de kwaliteit en effectiviteit van de jeugdhulp en het jeugdbeschermings- en jeugdreclasseringsstelsel.

Bovenstaande doelstellingen zijn onder andere bij de inwerkingtreding van de wetten bij de decentralisatie gesteld en komen veelvuldig terug in diverse bestuurlijke akkoorden en onderzoeksrapporten, zoals de Hervormingsagenda Jeugd (HA-Jeugd). In de praktijk constateren partijen dat het lastig is om ervoor te zorgen dat de informatievoorziening deze doelen ondersteunt en helpt monitoren. Er zijn diverse afzonderlijke bestuurlijke akkoorden en trajecten nodig om hier nader duiding aan te geven en optimalisaties door te voeren. Bij de vernieuwing van de informatievoorziening is het dus belangrijk dat toegewerkt wordt naar bovenstaande maatschappelijke baten/doelstellingen.

Een ander belangrijk punt dat is meegegeven (en dat een relatie heeft met bovenstaande) is het reduceren van de administratieve lasten en het verhogen van de doelmatigheid bij gegevensvastlegging door de focus bij registraties te verleggen van financiële zorg-administratieve gegevens naar kwalitatief/zorginhoudelijke informatie

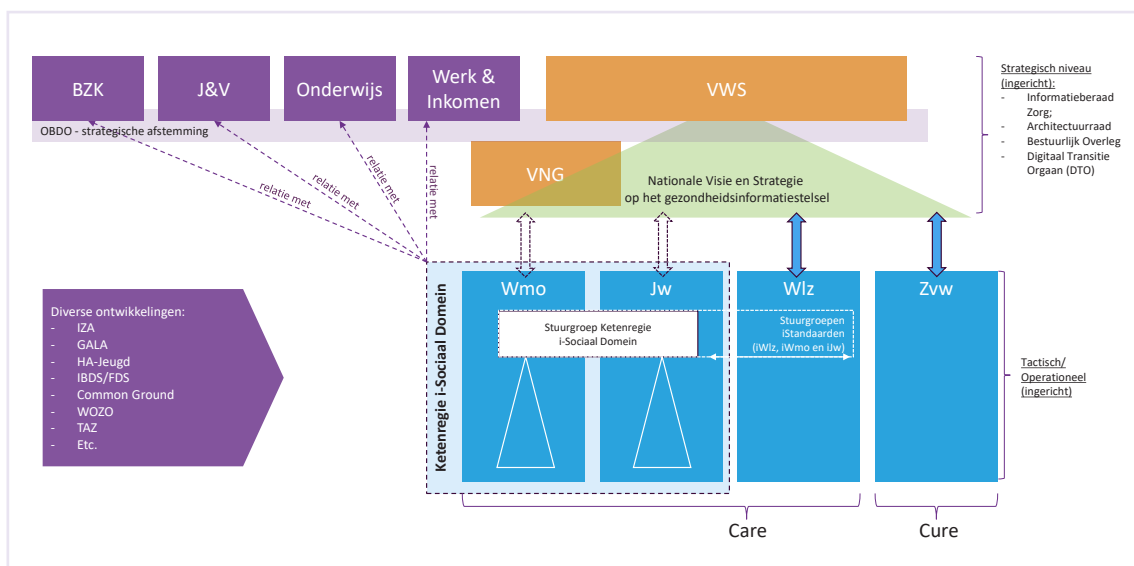
die cliënten en zorgprofessionals nodig hebben bij het ontvangen en leveren van zorg en ondersteuning. Verantwoordingsdruk en administratieve registraties leiden ertoe dat zorgprofessionals een substantieel deel van hun tijd kwijt zijn aan administratieve taken zonder dat dit bijdraagt aan kwalitatief betere zorg. Hierdoor kunnen ze minder tijd besteden aan hun cliënten.

Als laatste belangrijke signaal geven partijen mee dat een veelvoud aan trajecten en akkoorden, het bewaken van de samenhang en het toewerken richting integrale maatschappelijke doelen bemoeilijkt. Ook levert dit capaciteitsproblemen op bij gemeenten, aanbieders en softwareleveranciers. Een prioritering en ordening van te behalen resultaten in de context van de NVS en bestuurlijke akkoorden is wenselijk. Het betrekken van softwareleveranciers bij het maken van ontwerpkeuzen (definitiefase) is ook een belangrijk aspect dat meegegeven is. Het zorgt ervoor dat technologische keuzen die gemaakt worden samenhangend en uitvoerbaar zijn. Verder is bij de verschuiving naar meer gezondheid en preventie vanuit verschillende akkoorden sprake van een toename van laagdrempelige voorzieningen, zoals burgerinitiatieven. Kenmerkend hierbij is dat deze voorzieningen vaak geen registratie op persoonsniveau kennen of niet op standaarden zijn gebaseerd. Dit terwijl er wel sprake kan zijn van een informatienoodzaak. Hier dienen nader afspraken over te worden gemaakt. Voor wat betreft het verzilveren van de maatschappelijke baten kunnen we concluderen dat er drie belangrijke pijlers zijn die verankerd moeten worden bij een vervolg van ViSD:

- a. Bewaken of de resultaten in lijn zijn met de beoogde maatschappelijke baten
- b. Valideren (bij business case) of vermijdbare administratieve lasten daadwerkelijk verminderd worden en de zorg en ondersteuning ten goede komen
- c. Bewaken van de samenhang zodat de aanpak integraal is over de domeinen heen en ter voorkoming van desinvestering

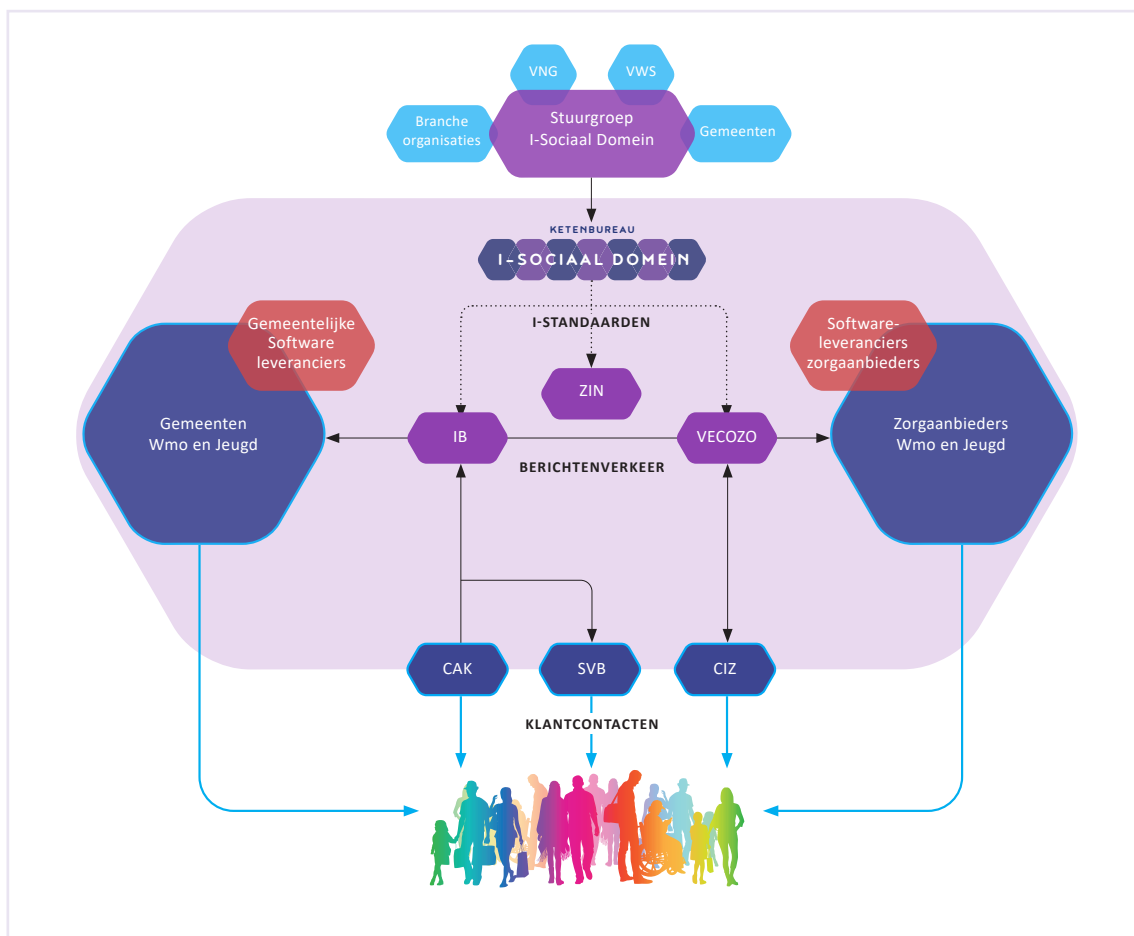
2.2 De organisatorische structuur en inrichting van de vernieuwing van informatievoorziening in het sociaal domein

De organisatorische structuur van informatievoorziening in het sociaal domein (zie figuur 3) wordt door partijen als vrij complex ervaren. Enerzijds is sprake van een verscheidenheid aan betrokken actoren en verschillende niveaus van governance. Anderzijds is er sprake van een breed scala aan uitvoeringstaken dat meerdere stelsels bestrijkt (zorg, werk & inkomen, onderwijs en veiligheid & justitie). Verder heeft het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) een bijzondere positie voor wat betreft de Basisregistratie Personen (BRP). De Rijksdienst voor Identiteitsgegevens (RvIG), een onderdeel van BZK, is verantwoordelijk voor de veilige opslag van de gegevens en de uitwisseling ervan.

Figuur 3: organisatorische structuur van informatievoorziening in de zorg en ondersteuning vanuit de context van het sociaal domein en de NVS

Ook de structuur van de besturing van het berichtenverkeer in het sociaal domein (zie figuur 4) is complex.

Figuur 4: structuur van de besturing van het berichtenverkeer in het sociaal domein (Ketenregie i-Sociaal Domein)

Hieronder staande belangrijkste aspecten die partijen hebben meegegeven met betrekking tot de vernieuwing van de informatievoorziening in het sociaal domein:

Behoefte aan integrale sturing

Er is duidelijk behoefte aan integrale sturing en coördinatie in de context van de Nationale Visie en Strategie op het gezondheidsinformatiestelsel (NVS). De NVS beoogt om in 2035 een integraal georganiseerd gezondheidsinformatiestelsel te realiseren. Op dit moment lopen diverse initiatieven op het gebied van informatievoorziening én maatschappelijke opgaven, zoals IZA, GALA, WOZO, TAZ, HA-Jeugd, etc. Partijen hebben een sterke behoefte aan integrale sturing en coördinatie voor wat betreft de domeinoverstijgende aspecten.

Houdbaarheid van het stelsel

De houdbaarheid van de maatschappelijke ondersteuning en het jeugdstelsel staan onder druk. De huidige uitgavengroei maakt ingrijpen noodzakelijk. Er zijn veel factoren die de uitgavengroei beïnvloeden: marktwerking in de zorg, laagdrempelige toegang tot zorg, medicalisering van het sociaal domein, personeelstekorten, gebrekkige samenwerking tussen zorgverzekeraars en gemeenten, vereenzaming, mentale druk, etc. Inzet van intelligente toepassingen en informatievoorziening kunnen bijdragen aan een efficiëntere uitvoering en het meer integraal (samen)werken aan bestaanszekerheid en inclusiviteit.

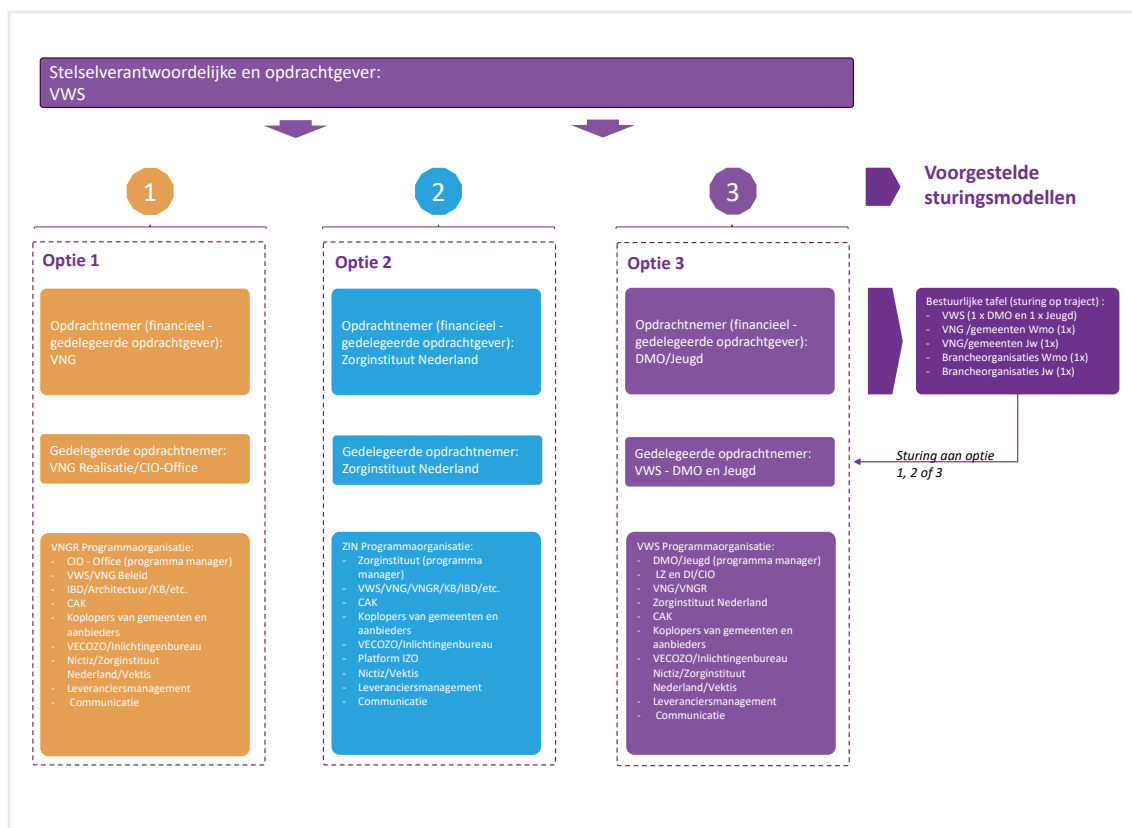
Partijen hebben behoefte aan prioritering en ordening van resultaten/trajecten in termen van maatschappelijke impact. Op deze manier kunnen middelen efficiënter worden ingezet.

Verschuiving naar gezondheid en preventie

De verschuiving naar meer gezondheid en preventie vanuit verschillende akkoorden, resulteert er op dit moment onder meer in dat er laagdrempelige interventies en voorzieningen worden aangeboden. Door het laagdrempelige karakter hiervan bestaat hierbij veelal geen persoonsgebonden registratie waardoor lastig een relatie gelegd kan worden met de overige registraties in het sociaal domein en aanpalende domeinen. Dit is een belangrijk aandachtspunt waar nader onderzoek op moet plaatsvinden en eventueel op moet worden bijgestuurd.

Opdrachtgeverschap ViSD

Gelet op de complexe organisatorische structuur binnen het i-Sociaal Domein hebben partijen drie mogelijke governancemodellen aangedragen. Zie figuur 5 op de volgende bladzijde.

Figuur 5: drie mogelijke governance modellen voor ViSD

Voor wat betreft bovenstaande governance modellen hebben partijen consensus op de volgende punten:

- VWS dient opdrachtgever te zijn en als stelselverantwoordelijke een regierol te hebben bij het bewaken van de overkoepelende doelstellingen en onderdelen in de context van de NVS en overige bestuurlijke akkoorden/trajecten. Ook integrale sturing wat betreft informatievoorziening op de overkoepelende aspecten in het gezondheidsinformatiestelsel is noodzakelijk (Zvw, Wlz, Wmo, Jw en Wpg). Verder heeft VWS vanuit zijn rol richting uitvoeringsorganisaties (CAK, CIZ, SVB, CIBG, etc.), door middel van vooroverleggen, de mogelijkheid om met partijen af te stemmen en eventueel opdrachten te verstrekken.
- Als het gaat om de sturing op het ViSD-traject is er behoefte aan een compacte bestuurlijke tafel waarin VWS, VNG en de zorgbranches vertegenwoordigd zijn en met voldoende mandaat. Bij voorkeur één afgevaardigde per organisatorische eenheid en per domein (maatschappelijke ondersteuning en jeugdzorg).
- De programmaorganisatie die de uitvoering van het ViSD-traject op zich neemt, dient gebaseerd te zijn op interorganisatorische samenwerking en als dusdanig ingericht te worden. Per sturingsmodel zitten daar een aantal kleine variaties in maar in principe moet er sprake zijn van een evenwichtige samenstelling in de vorm van deelnemende werkgroepen. Verder zijn voor wat betreft de gedelegeerde opdrachtnemersrol van Zorginstituut Nederland de neutraliteit van de organisatie, de kennis van de iStandaarden en de praktijkervaring met het Actieprogramma iWlz als voordelen benoemd.

- d. Softwareleveranciers moeten op een reguliere basis door middel van een vaste overlegstructuur betrokken worden. Dit geldt zowel voor de totstandkoming van het traject als de ontwikkeling, realisatie en implementatie daarvan.

Financiering van de transformatieopgave

De vernieuwing van de informatievoorziening kenmerkt zich door twee aspecten:

1. De transitie naar een netwerk gebaseerde structuur (netwerkperspectief)
2. Het transformeren van de zorg naar een integraal georganiseerd stelsel rondom de behoefte van cliënten en professionals die zorg en ondersteuning bieden.

Voor beide stappen is additionele financiering noodzakelijk. Voor de eerste stap is voornamelijk financiering nodig om een nieuwe netwerkinfrastructuur te realiseren (denk bijvoorbeeld aan VECOZO en Inlichtingenbureau) en partijen hierop te laten aansluiten. Voor de tweede stap is additionele financiering noodzakelijk aangezien processen en systemen anders georganiseerd moeten worden en deze niet vanuit de beheerkosten gedekt kunnen worden. In beide situaties zal zowel sprake zijn van financiering vanuit de beheerkostenvergoeding als financiering vanuit additionele middelen.

Inrichting toekomstige governance

Met de transformatie naar een nieuw gezondheidsinformatiestelsel ontstaan nieuwe rollen, taken en verantwoordelijkheden die een nieuwe governancestructuur vereisen (o.a. gebaseerd op NEN 7522). Het inrichten van het stelsel is een randvoorwaarde om ervoor te zorgen dat het stelsel goed blijft functioneren en om te zorgen dat taken en verantwoordelijkheden voor alle partijen duidelijk zijn.

2.3 Standaardisatie en uniformering van de informatievoorziening ter ondersteuning van cliënten en (zorg)professionals

In het sociaal domein is het berichtenverkeer verregaand gestandaardiseerd. Daar waar bij aanvang van de decentralisatie van taken naar gemeenten sprake was van een hoge diversiteit en weinig uniformiteit in de uitwisseling van gegevens, is er inmiddels op meerdere fronten nader gestandaardiseerd en geüniformeerd. Dit heeft in de loop der jaren tot een bekwaamer informatiebeheer en een efficiëntere en effectievere ondersteuning van de financieel-administratieve processen geleid. Hierbij valt te denken aan de uniformering en standaardisatie van de eigen bijdrage, PGB, Standaard Administratie Protocollen (SAP's), contractstandaarden, uitvoeringsvarianten, etc. Desalniettemin zijn er nog steeds verbetermogelijkheden en administratieve lasten die veroorzaakt worden door een gebrek aan uniformiteit.

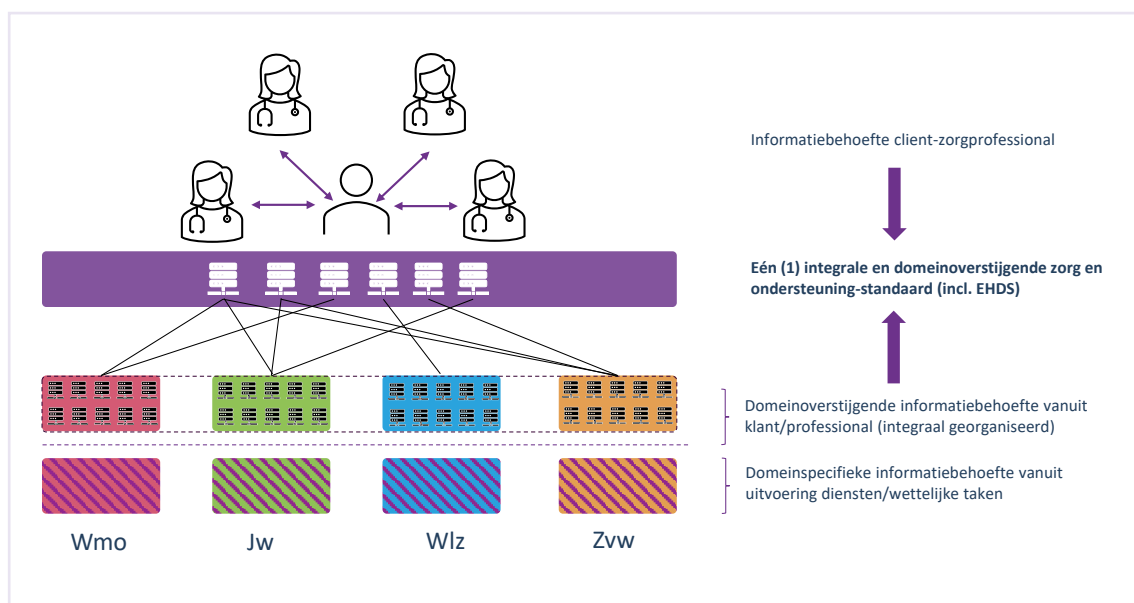
Als vanuit de maatschappelijke opgaven verder gekeken wordt naar de informatiebehoefte van cliënten en professionals in het sociaal domein, dan voorziet het huidige berichtenverkeer daar maar in zeer beperkte mate in. Bovendien gebruiken gemeenten en zorginstellingen verschillende systemen die niet altijd goed op elkaar aansluiten. De systematiek van gegevens uitwisselen zorgt er ook voor dat informatie delen en hergebruiken lastig is. Dit leidt in de praktijk tot administratieve lasten,

inefficiënties en fouten in de overdracht van informatie, mede door handmatige verwerking. Naast het feit dat onderdelen van de benodigde informatie ontbreken, speelt ook dat onnodige registraties vermeden moeten worden. Op voorhand analyseren of gegevens incidenteel of structureel nodig zijn, kan vermijdbare administratieve lasten helpen voorkomen. Bij incidentele informatiebehoefte kan kwalitatief onderzoek bijvoorbeeld uitkomst bieden.

Door de standaardisatie te verbeteren, kan het sociaal domein, op die onderdelen waarbij wel geregistreerd kan worden, beter voldoen aan de behoeften van burgers en zorgprofessionals, de administratieve lasten voor professionals verminderen en de samenwerking tussen verschillende sectoren en instanties bevorderen. Hieronder staan de belangrijkste aandachtspunten voor standaardisatie en uniformering:

- **Eén informatiestandaard voor integrale en domeinoverstijgende zorg en ondersteuning**

Het standaardiseren en uniformeren van de informatie- en gegevensstandaarden vanuit de informatiebehoefte van cliënten en zorgprofessionals (integraal georganiseerd) is een belangrijke randvoorwaarde voor interoperabiliteit over de domeinen heen.

Figuur 6: informatiebehoefte cliënten en zorgprofessionals als uitgangspunt

Ook hebben partijen aangegeven dat het belangrijk is om bij de totstandkoming van een integrale en domeinoverstijgende standaard rekening te houden met het Europese format in het kader van EHDS⁴. Met één integrale standaard wordt een informatiestandaard⁵ bedoeld waarlangs eenheid van taal en techniek bereikt kan worden voor de integrale laag.

⁴. <https://www.gegevensuitwisselingindezorg.nl/european-health-data-space-ehds>

⁵. Een informatiestandaard is een verzameling afspraken die er voor moeten zorgen dat de zorginformatie met de juiste kwaliteit kan worden vastgelegd, opgevraagd, gedeeld, uitgewisseld en overgedragen. Uitgangspunt zijn de zorgrichtlijnen of zorgstandaarden. Informatiestandaarden bestaan uit use cases, datasets, terminologie- en codestelsels en communicatiestandaarden. Informatiestandaarden worden opgebouwd uit zorginformatiebouwstenen (zibs). Bron: Nictiz.

- **Eenheid van taal**

Naast het uniformeren van de informatie- en gegevensstandaarden over de domeinen heen speelt eenheid van taal een cruciale rol in de verbetering van de zorg en ondersteuning aan cliënten door zorgprofessionals. Eenheid van taal is niet alleen een kwestie van taalkundige voorkeur, maar een fundamenteel aspect dat kan bijdragen aan een verbeterde communicatie, een efficiëntere informatieoverdracht, verhoogde patiëntveiligheid en -betrokkenheid en een betere elektronische gezondheidsregistratie en secundair datagebruik. Verder draagt het bij aan een betere uitwisselbaarheid van gegevens, een interpretatie van de gegevens en lagere beheer- en onderhoudskosten.

Een consistente terminologie kan bijdragen aan het eenvoudiger en sneller overdragen van cliëntinformatie bij de overdracht/overgang van zorg en ondersteuning. Een uniforme taal stelt zorgprofessionals in staat om efficiënter en effectiever samen te werken, verbetert de zorgcontinuïteit en verhoogt de veiligheid en tevredenheid van cliënten. Verder verdient het aanbeveling om bij de uniformering ook te kijken naar de begrijpelijkheid richting cliënten en professionals. Organisaties die zich bezighouden met standaardisatie, zoals Nictiz, Zorginstituut Nederland en Vektis, zouden hier een rol bij kunnen spelen.

- **Generieke functies en NEN-normen**

Om de juiste gezondheidsgegevens op het juiste moment op de juiste plek te krijgen, zijn afspraken, standaarden en voorzieningen nodig. Vanuit VWS is het programma 'Implementatie generieke functies' in het leven geroepen. Hierbij wordt samen met een aantal zorg- en ict-partijen aan zes generieke functies gewerkt, te weten:

- identificatie
- authenticatie
- toestemming
- autorisatie
- lokalisatie
- adressering

De generieke functies vormen een set aan afspraken, standaarden en voorzieningen en worden naar verwachting in de loop van 2025 opgeleverd. Een belangrijk aandachtspunt hierbij is dat het programma zich in eerste instantie richt op de technische en organisatorische voorwaarden voor beeldbeschikbaarheid, acute zorg, medicatie-overdracht, verpleegkundige overdracht en de basisgegevensset van de patiënt⁶. Informatievoorziening uit het sociaal domein behoort nog niet tot de scope. Ook in de context van de Wegiz⁷ is sprake van een te beperkte scope. De Wegiz is op dit moment gericht op de zorg die valt onder de Zorgverzekeringswet (Zvw), de Wet Langdurige Zorg (Wlz) en andere vormen van zorg die vallen onder de Wet Kwaliteit, Klachten en Geschillen Zorg. Zorg en ondersteuning vanuit de Jeugdwet en de Wmo zijn niet meegenomen. Dit vormt een risico voor de integrale organisatie van de informatievoorziening.

⁶. <https://www.gegevensuitwisselingindezorg.nl/generieke-functies>

⁷. <https://www.gegevensuitwisselingindezorg.nl/wegiz/uitleg-over-de-wet>

Parallel aan het uitwerken van de generieke functies werkt het NEN Instituut aan NEN-normen voor de generieke functies. Het is de bedoeling om deze NEN-normen in de toekomst bij AMvB aan zorgpartijen op te leggen om het gebruik van de afspraken, standaarden en voorzieningen en een hogere uitwisselbaarheid en databeschikbaarheid te bevorderen.

- **Duidelijke afspraken**

Naast standaarden zijn duidelijke en uniforme afspraken een belangrijke manier om de efficiëntie en effectiviteit van ict-systemen te verbeteren. Hier zijn in de praktijk inmiddels meerdere voorbeelden van, zoals de afsprakenstelsels van MedMij, geboortezorg en de iWlz. Door middel van op elkaar afgestemde afsprakenstelsels over de domeinen heen kan voorkomen worden dat door (mis)interpretaties de toepassing van standaarden en normen anders is dan bedoeld. De uniforme en gestandaardiseerde afspraken in de afsprakenstelsels helpen partijen bij het verduidelijken van de manier waarop gegevens in de praktijk moeten worden uitgewisseld, verwerkt, en beveiligd tussen verschillende stelsels, systemen en organisaties.

Partijen hebben behoefte aan uniformering van de standaarden en afspraken over de domeinen heen zodat interoperabiliteit en hergebruik beter mogelijk zijn. Ook draagt het nader specificeren van de toepassing van standaarden en normen bij aan een uniformer gebruik door partijen. Dit verlaagt de foutgevoeligheid en bevordert de uitwisselbaarheid van gegevens.

2.4 De rol van technologie en technische standaardisatie

Zoals uit de maatschappelijke businesscase voor de vernieuwing is gebleken, kan technologie bijdragen aan een verbetering van de informatiepositie van de burger, de privacy en gegevensbescherming, de robuustheid van het stelsel, een efficiëntere gegevensuitwisseling tussen partijen en een verbeterde dienstverlening aan cliënten. Partijen geven aan moeite te hebben met het overzien en begrijpen van keuzen rondom technologische toepassingen en technische standaarden. In de praktijk is er veel discussie rondom technische oplossingen en de wijze waarop hier vorm aan is gegeven. Dit zorgt niet alleen voor een vermenging in de verhoudingen maar ook voor gepolariseerde en (technisch) discussies op detailniveau die moeilijk te volgen zijn. Partijen zouden liever zien dat standaarden en afspraken leidend zijn in plaats van de keuze voor een bepaalde technische oplossing/richting. Op deze manier is er een duidelijkere scheiding in de rol/verantwoordelijkheid van partijen waarbij objectief kan worden vastgesteld of er sprake is van (non)conformiteit ten aanzien van de eisen die gesteld worden aan ict-oplossingen.

Softwareleveranciers hebben aangegeven dat het belangrijk is om diverse aspecten te overwegen. Een initiële 'definitiefase - voorfase' is naar hun mening essentieel om gezamenlijke doelstellingen en de aanpak te verduidelijken, en zorgt voor een fundament waarop verdere ontwikkelingen kunnen worden gebouwd. Verder is het cruciaal dat opdrachtgevers, waaronder gemeenten, branches en zorginstellingen, adequaat

geïnformeerd en betrokken worden om prioritering binnen hun capaciteitsplanning te verzekeren. Verder gaat hun voorkeur uit naar een geïntegreerde benadering die domeinoverstijgend is. Dit bevordert het hergebruik van voorzieningen en standaardisatie van taal en registers. Ook vereist de ontwikkeling van generieke functies een centrale sturing en coördinatie om consistent gebruik over de diverse domeinen heen te waarborgen. Dit kan mogelijk leiden tot een vermindering van dubbele investeringskosten. Registers dienen zodanig ontworpen te worden dat ze bruikbaar zijn in meerdere domeinen, en belangrijke onderdelen, zoals forensische zorg en zorg-administratieve/-financiële informatie, moeten geïntegreerd worden met zorginhoudelijke informatie zodat cliënten en professionals beter ondersteund kunnen worden.

2.5 Wetgeving, juridische aspecten en privacy

De informatievoorziening in het sociaal domein moet voldoen aan wetten en regelingen, de Verordening Gegevensbescherming (AVG en UAVG), strikte privacyregels en allerlei regelingen en contractuele verplichtingen. Deze regels hebben een grote invloed op hoe informatie wordt verzameld, gebruikt en gedeeld binnen het sociaal domein. Mede gelet op de maatschappelijke ambities en de context van de NVS, zal de vernieuwing van de informatievoorziening in het sociaal domein impact hebben op diverse juridische aspecten:

- Wetgeving
- Rollen en verantwoordelijkheden
- Uitvoering AVG
- (Verwerker-)overeenkomsten
- Inkoop en contractering
- Financiering van het stelsel

Partijen geven als aandachtspunt mee dat het belangrijk is om tijdig in te spelen op de juridische aspecten en gevolgen van de vernieuwing. Des te meer vanuit de context en doelen van de NVS. Hierbij wordt namelijk voorzien dat in 2035 gezondheidsinformatiegegevens uit het sociaal domein voor verschillende primaire en secundaire doelen beschikbaar moeten zijn. Grondslagen voor het (meervoudig) gebruik van de voor het gezondheidsinformatiestelsel benodigde gegevens uit het sociaal domein moeten hiervoor waar nodig worden aangepast zodat de relevante gegevens hiermee beschikbaar komen voor andere zorgdomeinen en burgers. Hiernaast moet ook rekening worden gehouden met de ontwikkel- en implementatietermijnen bij softwareleveranciers aan de hand van wettelijke maatregelen en vereisten die opgelegd worden. Denk hierbij aan (internationale) standaarden, NEN-normen en organisatorische vereisten. Als het gaat om de inrichting van het gezondheidsinformatiestelsel geeft DIZRA richtlijnen voor de inrichting van de besturing conform de rollen in NEN7522:2021⁸. Hierbij is sprake van een aantal nieuwe rollen en verantwoordelijkheden waar nog vorm aan gegeven moet worden. Verder kan ook sprake zijn van nieuwe verwerkersovereenkomsten

⁸. <https://dizra.gitbook.io/dizra/perspectieven/governance>

en inkoop- en contracteringsafspraken, waarbij ook sprake kan zijn van aanbestedings- trajecten. Voorgaande vereist tijdige duidelijkheid en consensus rondom de eisen die gesteld moeten worden aan partijen en voldoende tijd om inkooptrajecten te kunnen doorlopen.

Deze verkenning richt zich op de uitvoeringsaspecten van een programma ViSD. In deze verkenning hebben we met gemeenten, zorgaanbieders en softwareleveranciers gesproken over de manier waarop ViSD in de praktijk met en door partijen gerealiseerd kan worden. Daarbij hebben we gesproken over tijdslijnen en randvoorwaarden voor de succesvolle uitvoering van het programma. Ook het realiseren van de beoogde maatschappelijke baten is aan bod gekomen.

De paragrafen in dit hoofdstuk zijn een weergave van de gesprekken met gemeenten, zorgaanbieders en softwareleveranciers. In veel gevallen is er een rode draad te halen uit de onderwerpen die zijn benoemd en er zijn onderwerpen waar verschillende gesprekspartners verschillende gezichts- en standpunten hebben benoemd. Een voorbeeld daarvan is de wijze waarop een fasering van het programma kan worden vormgegeven. In onderstaande paragrafen zijn deze verschillende gezichtspunten beschreven. Zij vormen vervolgens de basis voor onze conclusies en aanbevelingen in hoofdstuk 4.

3.1 Maatschappelijke doelen: communicatie verbreden richting gemeenten, aanbieders en softwareleveranciers

De overgang naar het netwerkperspectief voor de Jeugdwet en de Wmo is uitdrukkelijk geen ‘technisch feest’ met een sluitende financiële businesscase. De te bereiken maatschappelijke baten zijn leidend bij de beoogde verandering.

Figuur 7: de beweging op hoofdlijnen. Bron: NVS

In de gesprekken valt op dat ViSD bij gemeenten, zorgaanbieders en softwareleveranciers niet altijd bekend is. Voor een aantal gesprekspartners zijn de beoogde maatschappelijke baten bovendien onvoldoende aansprekend. Deze partijen benaderen het vraagstuk vanuit de scope van hun dagelijkse werkzaamheden ('wij zijn alleen actief in de Wmo') of zien een complex traject ontstaan.

Softwareleveranciers zien vooral voordelen voor gemeenten of zorgaanbieders. Wat de beoogde verandering aan directe voordelen voor softwareleveranciers zelf oplevert, is niet voor alle gesprekspartners direct duidelijk.

Als met partijen de voordelen van het netwerkperspectief voor het sociaal domein worden verdiept, worden deze wel herkend en erkend. Opvallend is dat gesprekspartners overwegend voordelen zien in een integraal perspectief en een integrale aanpak. Alleen op deze manier zijn de beoogde maatschappelijke baten te behalen, door in netwerken te werken en beter aan te sluiten bij vragen van een burger of cliënt. Anderzijds voorzien gesprekspartners bij een integrale benadering een risico dat het traject onoverzichtelijk en onbeheersbaar wordt.

De integrale aanpak rond een burger zou ook in bijvoorbeeld de aanbestedingen van gemeenten en regio's al aandacht moeten krijgen.

Daarmee is de (abstracte) aanleiding voor vrijwel alle gesprekspartners over het algemeen helder. Als droom wordt deze overwegend onderschreven. De noodzaak voor de verandering ernaartoe (nu) is dat nog niet. Veel gesprekspartners ervaren het estafettemodel⁹ als robuust, stabiel en betrouwbaar. Het heeft zich bewezen bij de directe uitwisseling van gegevens tussen partijen.

Met name de softwareleveranciers hebben sterke twijfels bij de beoogde verandering, ook in het licht van de benodigde inspanning. Het beeld leeft dat veel van de voordelen die in de whitepaper van het actieprogramma iWlz worden genoemd ook te realiseren zijn met het estafettemodel.

3.2 Sturing en coördinatie: behoefte aan een domeinoverstijgende aanpak

Vrijwel alle gesprekspartners vragen aandacht voor de governance. Dit zowel tijdens de uitvoering van het programma als in de nieuwe situatie. Een belangrijke uitdaging daarbij is de looptijd van het programma ViSD: de bovenliggende NVS heeft immers een horizon tot en met 2035. De recente verkiezingen voor de Tweede Kamer laten bovendien zien dat de landelijke politieke context behoorlijk in beweging is.

ViSD richt zich op de Jeugdwet en de Wmo, terwijl de maatschappelijke baten van de NVS zich niet beperken tot het sociaal domein. De NVS schets een beeld van een integrale benadering rond een burger, over de huidige financieringsstromen van zorg, gezondheid en welzijn. En inclusief huisvesting, schuldhulpverlening en onderwijs. Partijen moeten met elkaar in gesprek over domeinoverstijgende aspecten en elementen en daarbij afspraken maken over bijvoorbeeld begrippen en definities om tot eenheid van taal te

⁹. Met estafettemodel wordt de huidige manier van uitwisselen van gegevens via het i-berichtenverkeer bedoeld. Daarbij stuurt de ene partij vanuit de eigen administratie een bericht met gegevens naar een andere partij.

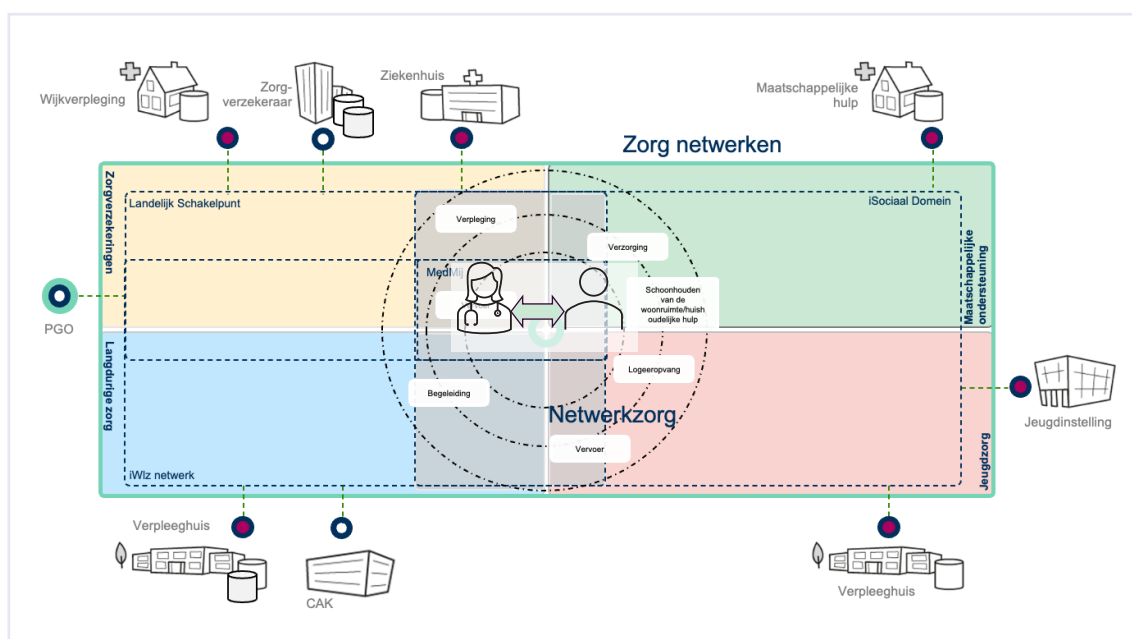
komen. Dit samenspel vraagt om tijdige input van alle belanghebbenden. Ook zijn er veel initiatieven die ongeveer hetzelfde beogen, denk aan het focusprogramma eOverdracht, het federatief datastelsel of Common Ground. Er is dus een partij met mandaat en domeinoverstijgende beslissingsbevoegdheid nodig om knopen door te hakken.

3.3 Aanpak: trek in een vroeg stadium met partijen op

Een belangrijk deel van de gesprekken over de uitvoeringsaspecten ging over de aanpak van het programma. Onderwerpen die daarbij ter sprake kwamen, waren de fasering van het programma en de financiering ervan, leerervaringen uit andere programma's en projecten en de migratiestrategie. Alle partijen benadrukken dat het essentieel is partijen in een vroeg stadium te betrekken, wil het programma succesvol zijn.

Gemeenten, aanbieders en softwareleveranciers adviseren overwegend om gefaseerd over te gaan naar het netwerkperspectief. De beoogde verandering vraagt een behoorlijke inspanning en kent veel afhankelijkheden. Gezien de omvang en complexiteit daarvan is het merendeel van de gesprekspartners daarom geen voorstander van een big bang-scenario, waar de volledige migratie op eenzelfde moment plaatsvindt. Meerdere gesprekspartners wijzen daarbij op voorbeelden van omvangrijke landelijke ict-projecten, die gestorven zijn in schoonheid.

Gesprekspartners vragen om een schets van de grotere visie, het wenkend perspectief aan de horizon. Vertaal deze vervolgens in kleinere, meer behapbare stappen, een duidelijke fasering van het traject. In de gesprekken zijn meerdere manieren van fasering genoemd, bijvoorbeeld per regio of per perceel. Deze hebben niet de voorkeur, omdat dat er voor (veel) aanbieders in resulteert dat ze voor een deel van hun klanten overgaan naar het netwerkperspectief en voor een deel van hun klanten nog volgens het estafettemodel werken. Veel aanbieders bieden immers zorg of ondersteuning voor meerdere regio's.

Figuur 8: naar een integraal stelsel

De meeste gesprekspartners hebben een voorkeur voor een fasering naar berichtenpaar uit het estafettemodel. Bij een keuze voor het eerste berichtenpaar wordt gewezen op het aantal betrokken partijen: hoe minder partijen, hoe minder afhankelijkheden, hoe makkelijker de overgang. Ook wordt gewezen op de mate waarin er duidelijkheid is over definities. Expliciet worden daarbij de regieberichten genoemd, waarbij onduidelijkheid is over de definities van de start- en stopdatum. Zo is er in de iWmo een heldere definitie van de regieberichten eigen bijdrage proces (waarbij startdatum begin van de daadwerkelijke levering van de zorg aan de cliënt is) en dat in de iJW niet het geval is. Tenslotte wordt gewezen op de toewijzing als de basis voor veel andere processen.

Daarnaast is een fasering naar wet mogelijk. Enkele gemeenten en aanbieders stellen voor de Jeugdwet en Wmo niet parallel op te pakken. Dit is ingegeven door de verschillende doelgroepen, met verschillende privacyaspecten. Het merendeel van de gesprekspartners geeft er de voorkeur aan om Jeugdwet en Wmo wel gelijktijdig op te pakken. In veel softwaresystemen zijn de processen voor beide wetten immers ongeveer hetzelfde ingericht. Een knip tussen de wetten maakt dat softwareleveranciers twee modellen naast elkaar moeten onderhouden. Wel wordt aandacht gevraagd voor de overgang van de Jeugdwet naar de Wmo (18-/18+).

Niet onbelangrijk: in de Jeugdwet zijn er, naast de gemeente, ook andere wettelijke verwijzers. Deze zijn ook actief buiten het gemeentelijke domein. In de overgang voor de Jeugdwet moeten ook deze verwijzers worden betrokken.

Ten slotte is gesproken over voorbeelden in de praktijk waar met het verbeteren van de informatieoverdracht snel veel winst te behalen is. Denk aan crisissituaties. Je kunt er ook voor kiezen om je in eerste instantie op deze situaties te concentreren.

In alle andere situaties dan een overgang via een Big bang, is er een periode waar voor de Jeugdwet en de Wmo het estafettemodel en het netwerkperspectief naast elkaar worden gebruikt, ontwikkeld en onderhouden. Meerdere softwareleveranciers benoemen dat het extra capaciteit vraagt om beide modellen te onderhouden en vragen daardoor om een beperkte periode waarin beide modellen (voor hetzelfde proces) operationeel zijn.

Het netwerkmodel is flexibeler voor wat betreft het doorvoeren van wijzigingen. Het is mogelijk om meerdere releases naast elkaar te hebben en afhankelijk van de situatie kunnen releases los van elkaar worden doorgevoerd. Bij landelijke standaardisatieafspraken/-wijzigingen dient wel een uniforme releasedatum gehanteerd te worden. Het werken met proof of concepts (POC's) is ook eenvoudiger dan in het estafettemodel.

Het is van belang helder te hebben of het programma zich richt op de informatievoorziening voor de Jeugdwet en de Wmo, of op het omzetten van het berichtenverkeer voor de Jeugdwet en de Wmo van het estafettemodel naar het netwerkperspectief. Indien de vernieuwing vanuit de context van de NVS wordt doorgevoerd dan is het vernieuwen van de informatievoorziening in de Wmo en Jw noodzakelijk. Dit laatste is ook de brede wens van partijen. Verder kan aanvankelijk

gekozen worden voor een overgang waarbij het berichtenverkeer wordt gemoderniseerd en vanuit de nieuwe netwerkstructuur een verbreding van de informatievoorziening in de context van de NVS kan worden toegepast.

Voor wat betreft uitvoeringsorganisaties Zorginstituut Nederland en CAK is het belangrijk dat VWS tijdig gesprekken start over een voorgenomen uitvoeringstoets zodat partijen voldoende tijd hebben om zich daarop voor te bereiden. Verder speelt capaciteit bij CAK – onder meer door de overstap naar een inkomensafhankelijke eigen bijdrage per 1 januari 2026 – een rol. Een duidelijke prioritering van activiteiten is om die reden randvoorwaardelijk.

Gemeenten, aanbieders en softwareleveranciers vragen aandacht voor leerervaringen uit andere trajecten, rekening houdend met de specifieke complexiteit binnen het sociaal domein. Als voorbeeld is de Wlz genoemd, met de kanttekening dat er daar één centraal indicatieorgaan is en (in vergelijking met het sociaal domein) een beperkt aantal financiers en aanbieders. Daarbij is het in het sociaal domein ook mogelijk dat een burger zowel vanuit de Wmo als de Jeugdwet een toewijzing heeft of in meerdere gemeenten een Wmo toewijzing heeft lopen (denk aan beschermd wonen en vervoer).

Meerdere gesprekspartners vragen aandacht voor de migratiestrategie. Bij de overgang naar het netwerkmodel is er informatie die vanuit het estafettemodel meegenomen moet worden naar het netwerkperspectief. Denk aan toekenningen die doorlopen tot na de overgangsdatum naar het netwerkperspectief.

Softwareleveranciers willen graag meepraten over de planning van het project. De manier waarop dit nu voor de i-Standaarden is ingericht in de vorm van de referentiegroepen, is een goed voorbeeld. Softwareleveranciers willen graag meedenken over zowel de technische als de functionele aspecten. Zij zien zich immers ook als een vertegenwoordiger van gemeenten of zorgaanbieders (en niet alleen als technische ‘softwareboer’).

Meerdere partijen brengen de financiering van het programma ter sprake. De overgang naar een netwerkperspectief vraagt een (aanzienlijke) investering van partijen, voordat de baten van deze investering zichtbaar worden. Partijen zijn benieuwd naar de manier waarop ViSD zal worden gefinancierd en of de vernieuwing (deels) centraal wordt gefinancierd. De beschikbaarheid van middelen voor de transitie is door partijen als een belangrijke randvoorwaarde benoemd voor een succesvolle transitie.

De overgang naar het netwerkperspectief vraagt (veel) energie van partijen. Enkele softwareleveranciers spreken in een eerste schatting van duizenden uren ontwikkelcapaciteit. Ook aan de kant van gemeenten en aanbieders gaat dit een inspanning vragen. Softwareleveranciers, gemeenten en aanbieders hebben te maken met een schaarste aan (ict-) personeel. Dit vraagt om keuzen waar het personeel op wordt ingezet.

3.4 Standaardisatie: meer dan het standaardiseren van berichtenverkeer

Het huidige estafettemodel heeft zich voor veel gesprekspartners bewezen. Een belangrijk deel van dat succes heeft volgens hen te maken met een strak stelsel van afspraken over processen, regels, berichten en gegevens. Ook in het netwerkperspectief moeten er op meerdere niveaus afspraken worden gemaakt. Het programma kan aanleiding zijn om zaken als kernbedingen, financieringsvormen, productcodes, administratieprotocollen, beleidsruimte van aanbieders bij de inrichting van administratieve processen, foutcodes en de wijze waarop aanbieders aan gemeenten moeten verantwoorden te standaardiseren. De grote verscheidenheid die er nu is, is niet altijd helpend. Indien gekozen wordt voor het maken en/of bekrachtigen van dergelijke afspraken, moet ook een mechanisme worden ingericht voor toezicht op de naleving en handhaving bij het niet nakomen van de afspraken.

ViSD heeft gevolgen voor de infrastructuur en voor de generieke functies daarbinnen, zie paragraaf 2.3. In opdracht van VWS werkt het NEN aan normen voor deze generieke functies. Recent is de VNG aangehaakt om mee te denken bij en mee te werken aan de uitwerking van deze normen. Voor een aantal van deze generieke functies lopen gelijktijdig meerdere landelijke initiatieven om een voorziening voor de functie te ontwikkelen.

Partijen hebben waardering voor de rol van ZIN als het gaat om de standaardisatie van het huidige berichtenverkeer. Er is een heldere uitleg over de i-Standaarden, een centrale plek waar alle definities staan. Specifiek wordt ook het huidige releaseproces via de referentiegroepen genoemd, inclusief de nazorg die wordt geleverd na livegang van de releases. Wel kost het veel energie om er via de referentiegroepen verandering doorheen te krijgen en de doorlooptijd van het implementeren van veranderingen is lang. De samenwerking tussen de huidige ketenpartners (Ketenbureau, VECOZO, Inlichtingenbureau en CAK) is heel goed en stabiel. Het testen van nieuwe release of patches verloopt prima.

3.5 Technologie: samenspel met leveranciers, rollen veranderen

In de ideale wereld ontwikkelen en implementeren softwareleveranciers in opdracht van hun klanten (aanbieders en gemeenten). Input voor een release zijn daarbij wijzigingen in wet- en regelgeving & beleidswijzigingen, wijzigingsverzoeken van ketenpartijen, een ontwikkelagenda en correctief onderhoud. In de verkenning geven meerdere gesprekspartners aan dat zij deze klant-leverancier relatie niet altijd zo ervaren. Softwareleveranciers lijken daarbij zaken voor hun klanten te bepalen.

De vernieuwing heeft gevolgen voor partijen die nu een rol hebben in de informatiestructuur van het estafettemodel. Expliciet zijn daarbij beide knooppunten (VECOZO, Inlichtingenbureau) benoemd, de rol van technisch beheerder van de standaarden en de rol van functioneel beheerder van de standaarden. Het is belangrijk om partijen in een vroeg stadium mee te nemen in de beoogde verandering, zodat zij hun

nieuwe positie en rol kunnen bepalen en zich tijdig kunnen voorbereiden op de daarvoor noodzakelijk in- en externe verandering.

Ook wijzen meerdere partijen erop dat door deze verandering een aantal diensten mogelijk opnieuw moeten worden aanbesteed. Daarbij wordt ook gewezen op de aanbestedingsregels, die mogelijk vragen dat een verslag wordt gemaakt van alle gesprekken die het Ketenbureau nu met partijen voert die potentieel diensten kunnen leveren waarop een aanbestedingsprocedure van toepassing is. Kortom, transparantie zou voor alle partijen en gesprekken moeten gelden.

Tenslotte hebben gemeenten, aanbieders en softwareleveranciers elementen en aspecten genoemd die van belang zijn voor het ontwerpen en de PSA van het netwerkperspectief. Deze zijn in betreffende documenten opgenomen. Knelpunten van het estafettemodel, maar ook zaken die als zeer positief worden ervaren, waren daarvoor mede input.

3.6 Juridisch: maak integraal werken mogelijk

Het huidige stelsel is opgebouwd rondom vijf zorg- en ondersteuningswetten: Zorgverzekeringswet (Zvw), Wet langdurige zorg (Wlz), Jeugdwet (Jz), Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en de Wet publieke gezondheid (Wpg). Het streven van het netwerkperspectief en de NVS is een stelsel dat integraal georganiseerd is en hybride oplossingen levert voor zorg, gezondheid en ondersteuning. Daarin wordt ook informatie uit de huidige Participatiewet, onderwijs, huisvesting en de sociale basisinfrastructuur betrokken.

Meerdere gesprekspartners noemen voorbeelden in het huidige stelsel waar integraal werken over (maar ook binnen) financieringsstromen niet altijd mogelijk lijkt. Meestal wordt daarbij verwezen naar de onmogelijkheden vanuit de AVG. Een voorbeeld is het hergebruik van gegevens die gebruikt zijn voor de indicatiestelling door gemeenten. Bij een overgang naar de Wlz kunnen deze gegevens basisinformatie zijn ten behoeve van de indicatiestelling door het CIZ. Nu moet de cliënt alle informatie opnieuw aanleveren aan het CIZ.

De verschillende wetten lijken het lastig te maken om vragen integraal te benaderen. Ook doordat in het huidige stelsel de financiële (gezondheids)voordelen van preventie niet altijd bij de financier van de preventieactiviteit belanden.

Het netwerkperspectief stelt de burger centraal en geeft haar/hem de mogelijkheid om regie te houden op de eigen gegevens, die beschikbaar zijn. Gesprekspartners geven aan dat ook zij niet altijd duidelijk hebben wie nu de eigenaar van gegevens is (bijv. de burger of de zorgaanbieder). Ook zijn er voorbeelden van doelgroepen, waar het voor de behandeling of ondersteuning niet helpend is als de burger als de eigenaar van de gegevens wordt gezien (bijv. een deel van de populatie in de maatschappelijke opvang of beschermd thuis). Ook zijn niet alle burgers daartoe in staat. De Wams kent een ander model, waarbij de Wams-coördinator partijen attendeert als er nieuwe informatie is.

4.1 De eerste logische stappen

De ambivalentie tussen het goed organiseren en doordenken van de vernieuwing versus het bewaken van de voortgang was een veelbesproken onderwerp in de kwartiermakersfase. De neiging bestaat om alle (domeinoverstijgende) aspecten ervan direct bij aanvang te betrekken. Partijen onderkennen dat dit niet mogelijk is en beseffen dat we ‘gewoon aan de slag moeten’ om stilstand te voorkomen. Totdat er een gezamenlijke werkagenda is en een samenhangende aanpak in de context van de NVS ontstaat, moeten echter ook geen verkeerde stappen gezet worden (zie paragraaf 4.3). Hieronder staan de belangrijkste aanbevelingen voor de eerste logische stappen die direct na het Stuurgroepoverleg van 27 juni gezet kunnen worden.

Aanbevelingen:

1. Stel tussen VNG en VWS een werkagenda vast tot en met eind 2026 (plateau 1 van de NVS – Interoperabiliteit). Borg meerjarige financiering van zowel programma-organisatie als de noodzakelijke investering in de vernieuwing. Stem de werkagenda af met de directies Langdurige Zorg, Zorgverzekeringen, Curatieve Zorg en Informatiebeleid van VWS. Informeer bij de definitieve totstandkoming van de werkagenda aanpalende domeinen via het Overheidsbreed Beleidsoverleg Digitale Overheid (OBDO): Justitie en Veiligheid, Onderwijs, Werk en Inkomen en Binnenlandse Zaken.
2. Zorg voor een integrale aanpak van de NVS over alle domeinen heen, parallel aan de totstandkoming van een gezamenlijke werkagenda.
3. Breng de toekomstige informatiebehoefte van cliënten en (zorg)professionals in het sociaal domein in kaart met klantreizen of use cases. Heb daarbij extra aandacht voor welzijnsorganisaties in het sociaal domein. Leg een relatie met aanpalende domeinen, zoals Ketenregie JZV voor jeugdbescherming, forensische zorg, Participatiewet, etc. en met trajecten als het Gemeentelijk Gegevensmodel (GGM) voor ‘Eenheid van taal’. Betrek daarbij ook aspecten zoals hoofd- en onderaannemer(schap) en het matchen op zorgbehoefte bij hulpmiddelen.
4. Breng transitie- en transformatiekosten gedetailleerd in kaart voor beter inzicht in de benodigde financiering. Partijen zijn het erover eens dat additionele financiering noodzakelijk is. De mate waarin additioneel benodigde financiering noodzakelijk is, is afhankelijk van de specifieke situatie. Gebruik hierbij de geleerde lessen in de langdurige zorg.
5. Krijg meer inzicht in de gevolgen van de verschillende sturingsmodellen (zie figuur 5). Ten behoeve van optie 1 (VNG) kan VNG Realisatie een impactanalyse uitvoeren. Voor

optie 2 (ZIN) kan VWS aan Zorginstituut Nederland vragen een uitvoeringstoets te doen. Optie 3 (VWS) kan betrokken worden in de gesprekken tussen VWS en VNG over de gezamenlijke werkagenda. Op basis van de resultaten kan een definitieve keuze worden gemaakt door VWS en VNG.

6. Richt een compacte programmaorganisatie in die de voortgang bewaakt en ondersteunt.

4.2 Bereiken wat we willen

Het doel is om te komen tot netwerken van samenwerkende zorg- en welzijnsorganisaties rond (en met) burgers, met een verschuiving van zorg en ondersteuning naar preventie en gezondheid. Daarvoor moeten gemeenten samenwerken met zorgaanbieders en -professionals, verwijzers, zorgverzekeraars, zorgkantoren en andere partijen in jeugdzorg, onderwijs, preventieve gezondheidszorg, welzijn, wonen en werk en inkomen.

Het hoofddoel van de vernieuwing van de informatievoorziening is het bijdragen aan het verzilveren van de maatschappelijke baten die vanuit de verschillende wetten worden beoogd. Een goede informatievoorziening ondersteunt cliënten en professionals bij het verbeteren van de zorg en ondersteuning. Ook maakt het de werkzaamheden van de professional beter uitvoerbaar.

De transformatie in het sociaal domein zit niet in systemen, techniek, producten, tarieven, contracten of procedurevormen, maar in een verbetering van de kwaliteit van de zorg en de ondersteuning aan cliënten. Onderdelen van de vernieuwing moeten op voorhand getoetst worden op hun bijdrage aan maatschappelijke ambities (liefst door middel van een businesscase validatie).

Partijen vragen om een samenhangende en integrale (domeinoverstijgende) aanpak. Alleen daarmee zijn de beoogde resultaten van de NVS te behalen.

Aanbevelingen:

1. Zorg voor een adequate sturing op het programma en het bereiken van de gewenste resultaten. Richt de vernieuwing van de informatievoorziening in langs de context van maatschappelijke baten, de bedoeling en de onderliggende transformatieopgave.
2. Maak een zorgvuldige afweging welke gegevens moeten worden vastgelegd en wat daarin van gemeenten en (zorg)leveranciers wordt verwacht. Bepaal met welke gegevens je cliënten en zorgprofessionals het beste kan ondersteunen.
3. Houd bij het in kaart brengen van de informatiebehoefte rekening met de eisen voor het primaire zorgproces en secundair datagebruik voor monitoring, sturing en onderzoeksdoeleinden.
4. Zorg ervoor dat partijen in gesprek gaan over de domeinoverstijgende aspecten en afspraken maken over definities voor 'Eenheid van taal'. Er is ook sterk behoefte aan een partij met mandaat en daadkracht bij domeinoverstijgende kwesties.

5. Voorkom dubbel werk en oplossingen die niet bruikbaar zijn voor het sociaal domein. ViSD moet daarvoor goed aangehaakt blijven bij landelijke ontwikkelingen, zoals de NVS.
6. Maak de beoogde maatschappelijke baten concreter. Dit helpt om de strategie te vertalen naar een actieprogramma of werkagenda.
7. Benader 'de vernieuwing van de informatievoorziening' als de bredere informatievoorziening in de Wmo en Jw, dus niet uitsluitend vervangen van het iWmo- en iJw-berichtenverkeer. Alleen deze bredere blik op de informatievoorziening rechtvaardigt een vernieuwing.
8. Veel partijen in het sociaal domein weten nog weinig over de aanleiding en de doelstellingen van de beoogde vernieuwing. Besteed aandacht aan de communicatie over ViSD. Richt je daarbij op de verschillende partijen en op de verschillende doelgroepen bij de partijen. De verandering heeft gevolgen voor de roadmap en capaciteit van partijen en laat mogelijk weinig ruimte voor andere ontwikkelingen.

4.3 Het doemscenario: falende ict-projecten van de overheid

De ambities voor het sociaal domein en de bredere zorg en ondersteuning zijn groot, net als de noodzaak om ze te bereiken. Niet alleen de financiële houdbaarheid, maar ook factoren als de arbeidsmarktkrapte en toenemende vergrijzing spelen daarbij een rol. Een beter ingerichte informatievoorziening in het sociaal domein levert een positieve bijdrage aan de noodzakelijke verschuiving van zorg naar gezondheid. Om ervoor te zorgen dat de vernieuwing succesvol uitgevoerd wordt, zijn een zorgvuldige planning, beheersbare stappen, effectieve communicatie, betrokkenheid van alle stakeholders en een goede risicobeheersing noodzakelijk. Door deze factoren goed te managen, worden de kansen op succes aanzienlijk vergroot.

Aanbevelingen:

1. Gebruik de NVS voor een integrale aanpak bij de vernieuwing van de informatievoorziening. Daarmee krijgen alle afzonderlijke domeinen een uniform en gezamenlijk referentiekader. Daarin schuilt wel het risico dat het traject te 'groot en complex' wordt (4.1) waardoor onvoldoende stappen gezet kunnen worden. Het advies is daarom uitsluitend voor de domeinoverstijgende (strategisch – tactisch) onderdelen van de NVS de governance nader in te richten. Gebruik voor de domeinspecifieke aspecten en elementen de bestaande governancestructuren om slagvaardig te blijven. Wees duidelijk in de scope en betrek de juiste stakeholders bij de juiste overleg- en besluitvormingsstructuren.
2. De vernieuwing van de informatievoorziening in het sociaal domein is een omvangrijke operatie. Er zijn veel partijen bij betrokken en het raakt de zorg en ondersteuning van veel mensen. Ter voorkoming van de problemen waar grote ict-trajecten veelal mee gepaard gaan, moet voor iedere stap in het proces een juiste onderbouwing komen.

Het is daarbij belangrijk om in samenspraak met het veld beheersbare periodeplannen te ontwikkelen. Partijen kunnen deze tijdig in hun eigen planningen en roadmaps doorvoeren. Softwareleveranciers hebben geadviseerd om met tijdslijnen van twee en een half jaar te werken, anderhalf jaar voorbereiding en uitwerking en een jaar voor de implementatie. Dat betekent dat er spoedig stappen ondernomen moeten worden om plateau 1 te halen.

3. In de maatschappelijke business case is geadviseerd om per vervolgstap (go/no go moment) in het traject een onderzoek te doen naar de kosten en baten met een businesscase. Het advies is om door middel van periodeplannen en proof of concepts de maatschappelijke baten werkenderwijze te valideren en door middel van duidelijke go/no go momenten te sturen op de voortgang van het traject. Dit maakt het beheersbaar en overzichtelijk voor bestuurders.
4. Pak migratie en implementatie van het huidige berichtenverkeer (financieel-administratieve gegevens) en zorginhoudelijke gegevens simultaan op. De algemene conclusie is dat beide gegevensstromen simultaan opgepakt moeten worden en dat samen met de veldpartijen keuzen gemaakt moeten worden gemaakt over tempo, planning en logische clusters/onderdelen.
5. Zowel de Wmo als de Jeugdwet kent veel kleine aanbieders, waaronder kleine zelfstandigen. Aanbevolen wordt om kleine aanbieders te faciliteren, zoals dat bij de decentralisatie in 2015 ook is gedaan.

4.4 Technologie en standaardisatie

Uit de gesprekken komen ook aanbevelingen naar voren die betrekking hebben op technologie, samenwerking met leveranciers en standaardisatie. Standaardisatie en eenheid van taal kunnen bijdragen aan het verminderen van administratieve lasten en het waarborgen van een uniforme kwaliteit van zorg en ondersteuning door gegevensuitwisseling te vergemakkelijken en de interoperabiliteit tussen verschillende zorgsystemen te ondersteunen. Standaardisatie moet echter niet omslaan in rigiditeit. Een zekere mate van flexibiliteit blijft wenselijk voor maatwerk in de ondersteuning en innovaties.

Als onderdeel van het standaardiseren van het stelsel ontwikkelt het NEN in opdracht van VWS NEN-normen voor de zogenaamde generieke functies (toestemming, identificatie, authenticatie, lokalisatie, adressering en autorisatie). Belangrijk is daarbij onderscheid te maken naar normen of standaarden en de daaruit volgende technische oplossingen. Verder is het belangrijk om vanuit het sociaal domein en aanpalende domeinen naar de ontwikkeling van deze normen, standaarden en voorzieningen te kijken zodat brede interoperabiliteit mogelijk is.

Het opgeleverde globaal ontwerp, de architectuurvisie en de hiervoor in te zetten infrastructuur moeten verder worden uitgewerkt in de context van de NVS. Op basis daarvan kan getoetst worden welke bronregisters, netwerk(en), autorisatievoorzieningen, netwerkdiensten, migratievoorziening(en) en generieke

voorzieningen domeinoverstijgend ingezet kunnen worden. Denk hierbij aan VECOZO, Inlichtingenbureau, GDI, LSP, etc.

Aanbevelingen:

1. Houd rekening met zorg- en ondersteuningsvormen waarover niet via het berichtenverkeer wordt gecommuniceerd, zoals hulpmiddelen, voorzieningen vanuit welzijnswerk of de sociale basisinfrastructuur.
2. Maak afspraken over standaarden die generiek over de domeinen heen ingezet kunnen worden. Doe dit vanuit de context van het sociaal domein (in relatie tot J&V, Onderwijs, Werk en inkomen en landelijk erkende identificatie- en authenticatiemiddelen).
3. Wees duidelijk over de noodzakelijke generieke functies en specificeer deze. Zorg voor deelname vanuit de VNG bij de ontwikkeling van de normen voor de generieke functies. Neem als eis op dat verschillende oplossingen voor eenzelfde generieke functie met elkaar moeten kunnen samenwerken (vanuit breed sociaal domein perspectief).
4. Gebruik de invoering van het netwerkperspectief om de kaders waarbinnen gemeenten de vrijheid hebben om zaken gemeentespecifiek/regionaal in te richten te verduidelijken.
5. Richt het leveranciersmanagement voor softwareleveranciers in, zowel voor gemeenten als aanbieders. Onderzoek welke rol brancheorganisaties daarbij kunnen spelen.
6. Betrek softwareleveranciers(organisaties). Zorg voor een overlegstructuur zodat het perspectief van de leveranciers gezien wordt en tactische afspraken gemaakt kunnen worden.
7. Zorg ervoor dat afsprakenstelsels op elkaar zijn afgestemd. Ze zijn fundamenteel voor het creëren van een efficiënt, veilig en innovatief zorg-ict-landschap.

4.5 fundamentele lange-termijnaspecten (niet randvoorwaardelijk)

Gezien het onderwerp en de behoefte van partijen om zaken integraal op te pakken, zijn in de gesprekken ook lange-termijnaspecten meegegeven. Het gaat om fundamentele heroverwegingen over de wijze waarop het stelsel nu is ingericht en het raakt gedrag, wetgeving, financiering ethische vraagstukken, duurzaamheidsaspecten, etc. Deze aspecten vallen buiten de scope van ViSD. Hoewel niet randvoorwaardelijk voor de vernieuwing, zijn ze wel ontzettend belangrijk voor de toekomst van de zorg en ondersteuning in Nederland en de gezondheid van het stelsel. Om deze reden hebben we ze alsnog opgenomen in het eindrapport.

Aanbevelingen:

1. Integreer digitale deskundigheid en vaardigheden in zorgopleidingen. Daarnaast moeten zorgverleners en zorginstellingen ondersteund worden bij het implementeren van gebruiksvriendelijke systemen en aangepaste (samenwerkings)processen. Heldere afspraken en interdepartementale samenwerking, zoals benadrukt in onder andere het Integraal Zorgakkoord, GALA, NVS, zijn cruciaal om deze doelen te bereiken en een inclusieve, effectieve digitale zorgomgeving te creëren.
2. Formuleer heldere strategische doelen om de financiering van de vernieuwing eenvoudiger te maken en om de maatschappelijke kosten en baten inzichtelijk te maken. Publiek-private samenwerking kan hierin een belangrijke rol spelen. Het is belangrijk dat als onderdeel van de realisatie van de strategie een maatschappelijke kosten- en batenanalyse wordt uitgevoerd om inzicht te geven in wat publiek en wat privaat (of in publiek-private samenwerking) georganiseerd en gefinancierd wordt, inclusief de voorwaarden voor tijdelijke subsidies of structurele financiering.
3. Richt een andere manier van sturing in voor de benodigde stelselherziening. De besturing van het toekomstige gezondheidsinformatiestelsel moet ingericht en ondersteund worden (incl. rollen, taken, verantwoordelijkheden en financieringsstromen) over de huidige verkokerde silo's. Zorg voor duidelijkheid over de regievoering in het stelsel. Dit draagt bij aan een goed functionerend gezondheidsinformatiestelsel en daarmee ook aan het vertrouwen dat burgers en zorgverleners daarin hebben.
4. Neem de gefragmenteerde gezondheidswetgeving onder de loep, ook in het licht van de beoogde toekomstige integrale samenwerking in het gezondheidstelsel. Wet- en regelgeving moeten de functionele wensen ondersteunen, met de focus op het faciliteren van datasolidariteit en openheid van systemen. Integrale afstemming tussen wettelijke kaders voor verschillende domeinen is noodzakelijk om de beoogde strategische doelen te bereiken.
5. Gezien de inspanning die de vernieuwing vraagt, is het helpend als wezenlijke wijzigingen van het stelsel tijdens de transformatie waar mogelijk worden beperkt. Dit om te voorkomen dat softwareleveranciers grote investeringen moeten doen in enerzijds het onderhouden van het huidige model en anderzijds in het ontwikkelen en bouwen van het nieuwe model van gegevensdeling.
6. Ontschotting van financiën is noodzakelijk om netwerkgroep en een geïntegreerd informatiestelsel te realiseren. Dit vraagt om aanpassingen in de financiering van het zorgstelsel zelf, met mogelijk aanvullende financiering om sectorale verschillen gelijk te trekken. Structurele en incidentele middelen kunnen daarbij beide nodig zijn. Het gaat om investeringen die niet alleen nu, maar ook in de toekomst van belang zijn. Denk daarbij ook aan het stimuleren van de eigen verantwoordelijkheid van een burger.
7. Richt een overlegstructuur in om voor en tijdens het programma met betrokkenen (waaronder cliëntenorganisaties) over ethische dilemma's in gesprek te blijven.

8. Integreer duurzaamheid in de kaders van het gezondheidsinformatiestelsel, met specifieke aandacht voor energiezuinige systemen en klimaatdoelstellingen. Betrokken partijen, waaronder leveranciers, moeten samenwerken om systemen duurzaam te ontwerpen en te onderhouden. Investerings in technologieën die energie-efficiëntie bevorderen, zijn cruciaal. Daarnaast moeten zowel positieve als negatieve milieueffecten zorgvuldig worden afgewogen om duurzame keuzes te maken voor de toekomst van de zorgdigitalisering.

Bijlage 1: Ontwerp- en architectuurvisie ViSD

Bijlage 2: Gesproken organisaties

Organisatie	Verkenning
Gemeente Amsterdam	Uitvoeringsaspecten
Gemeente Tilburg	Uitvoeringsaspecten
Gemeente Rotterdam	Uitvoeringsaspecten
Zorginstelling Karakter	Uitvoeringsaspecten
Zorginstelling Koraal Groep	Uitvoeringsaspecten
Zorginstelling Entrea Lindehout	Uitvoeringsaspecten
Samenwerkende Zorgboeren Zuid	Uitvoeringsaspecten
KOOS Utrecht	Uitvoeringsaspecten
Centric	Uitvoeringsaspecten
Pink Roccade	Uitvoeringsaspecten
Horlings & Eerbeek	Uitvoeringsaspecten
Lost Lemon	Uitvoeringsaspecten
ZorgNed	Uitvoeringsaspecten
Zorg-Lokaal	Uitvoeringsaspecten
Topicus	Uitvoeringsaspecten
Nexus	Uitvoeringsaspecten, Inrichtingsaspecten
Nedap	Uitvoeringsaspecten
Vecozo	Uitvoeringsaspecten, Inrichtingsaspecten
Ketenbureau i-Sociaal Domein	Organisatorische aspecten, Inrichtingsaspecten
OIZ	Organisatorische aspecten
VNG Realisatie	Organisatorische aspecten, Inrichtingsaspecten
VNG	Organisatorische aspecten, Inrichtingsaspecten
CAK	Organisatorische aspecten
ICTU	Organisatorische aspecten, Inrichtingsaspecten
Platform IZO	Organisatorische aspecten, Inrichtingsaspecten
Zorginstituut Nederland	Organisatorische aspecten, Inrichtingsaspecten
VWS	Organisatorische aspecten, Inrichtingsaspecten
De Nederlandse ggz	Organisatorische aspecten, Inrichtingsaspecten
Valente	Organisatorische aspecten, Inrichtingsaspecten
ActiZ	Organisatorische aspecten, Inrichtingsaspecten
Jeugdzorg Nederland	Organisatorische aspecten, Inrichtingsaspecten
VGN	Organisatorische aspecten, Inrichtingsaspecten
FirevaNed	Organisatorische aspecten
Vektis	Inrichtingsaspecten
NEN	Inrichtingsaspecten
Inlichtingenbureau	Organisatorische aspecten, Inrichtingsaspecten

Bijlage 3: Vragenlijst verkenning uitvoeringsaspecten

Vragen over organisatie en gesprekspartner

- 1) Wat is je naam?
- 2) Bij welke organisatie werk je?
- 3) Welk type organisatie is dat?
- 4) Wat is je functie?
- 5) Wat is de belangrijkste reden om deel te nemen aan dit onderzoek?

Vragen over Vernieuwing informatievoorziening Sociaal Domein (ViSD)

- Wat is je beeld van de vernieuwing van de informatievoorziening in het Sociaal Domein?
- Welke voordelen en kansen voorzie je?
- Welke nadelen en risico's voorzie je?
- Het Ketenbureau i-Sociaal Domein heeft bij de vernieuwing van de informatievoorziening een focus op de Jeugdwet en de Wmo. Is het van belang om in het programma van het Ketenbureau over de grenzen van de financieringsstromen te kijken?
Zo ja, welke mogelijkheden zie je daarbij?
- Waar zit de toegevoegde waarde van het netwerkmodel voor jouw organisatie?
- Welke knelpunten vanuit het huidige estafette-model worden door het netwerkmodel opgelost?
- Welke aspecten of elementen van de huidige infrastructuur moeten ook na de vernieuwing behouden blijven en waarom?
- Welke partijen moeten betrokken worden bij het in kaart brengen van de voor- en nadelen van het netwerkmodel?
- Wie heeft er naar jouw mening de meeste baat bij de invoering van het netwerkmodel en hoe kunnen deze voordelen het beste voor het voetlicht worden gebracht?

Vragen over het programma en de uitvoeringsaspecten

- Hoe kan de vernieuwing van de informatievoorziening voor het Sociaal Domein het beste worden ingevoerd?
- Welke randvoorwaarden zijn daarbij belang?
- Wie is verantwoordelijk voor het realiseren deze randvoorwaarden?
- Op welke manier zou het programma ingericht moeten worden om ervoor te zorgen dat het adequaat kan worden uitgevoerd?
- Waar zou de uitvoering van het programma het beste kunnen komen te liggen en waarom?
- Welke partijen moeten betrokken worden bij het in kaart brengen van de relevante uitvoeringsaspecten van het programma om het netwerkmodel voor het Sociaal Domein in te voeren?

Afsluiting

- Welke onderwerpen zijn niet besproken, die wel relevant zijn voor het netwerkmodel en/of de uitvoeringsaspecten bij de invoering van het netwerkmodel?

Bijlage I

Ontwerp- en Architectuurvisie ViSD

Vernieuwing informatievoorziening Sociaal Domein

Versienummer: 1.00

Datum: 18-6-2024

KETENBUREAU

I-SOCIAAL DOMEIN

Wijzigingsbeheer

Datum	Versie	Bewerker	Wijzigingen
27-3-2024	0.3	Stefan Dreverman	Initiële vulling uit eerste opzet referentiearchitectuur ViSD
12-4-2024	0.4	Stefan Dreverman	Verwerking eerste review + aanvulling hoofdstukken
26-4-2024	0.5	Stefan Dreverman	Verwerking tweede review, aanvulling en opmaak voor evaluatie in bredere kring
17-5-2024	0.7	Stefan Dreverman	Verwerking review VNG architecten en adviseurs
17-6-2024	0.99	Stefan Dreverman	Verwerking reviews architecten en adviseurs van belanghebbenden
18-6-2024	1.00	Stefan Dreverman	Eindredactie

Colofon

Ketenbureau i-Sociaal Domein
Catharijnesingel 55
3511 GD Utrecht

Opdrachtgever Stuurgroep iSociaal Domein
Bestuurlijke opdrachtgever Ingrid Hoogstraten (VNG, Directeur Inclusieve Samenleving)

Vertegenwoordiger stuurgroep Douwe van Riet (HVO-Querido, vz. Raad van Bestuur)

Contactpersoon Stefan Dreverman (Enterprise Architect Ketenbureau Sociaal Domein)

17-6-2024

Vragen? Stel ze via ketenbureau@i-sociaaldomein.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
1.1	<i>Aanleiding</i>	4
1.2	<i>Doel</i>	4
1.3	<i>Reikwijdte</i>	5
1.4	<i>Leeswijzer</i>	6
2	Probleem, Doel en Afbakening	7
2.1	<i>Probleem</i>	7
2.2	<i>Doelstelling</i>	7
2.3	<i>Afbakening</i>	7
2.4	<i>Randvoorwaarden</i>	7
3	Globaal Ontwerp	9
3.1	<i>Houtskoolschets</i>	9
3.2	<i>Functioneel overzicht</i>	10
4	Ontwerp en architectuur voor ViSD	13
4.1	<i>Bestaande Kaders Digitale Overheid</i>	13
4.2	<i>Ontwerp - bouwblokken</i>	14
4.3	<i>Inrichtingskeuzes per netwerkaspect</i>	17
4.4	<i>Alternatieve ontwerpkeuze voor Notificaties</i>	19
4.5	<i>Beleidsprincipes</i>	19
4.6	<i>Informatieprincipes</i>	20
4.7	<i>Technische principes</i>	22
4.8	<i>Uitgangspunten</i>	22
5	Roadmap en fasering	23
5.1	<i>Fasering</i>	23
5.2	<i>Stappenplannen voor transitie</i>	25
	Bijlage 1. Nationale Visie op Zorg in Overheids- en Zorglandschap	27
	Bijlage 2. "Informatiebeveiliging en privacy"	29
	Bijlage 3. "Behoeften IV binnen Wmo en Jw"	33

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Gedurende de decentralisatieoperatie moest de keteninfrastructuur in rap tempo opgebouwd worden. Om deze reden is de opbouw destijds gebaseerd op de AWBZ-systematiek van berichtenverkeer. Dit heeft ervoor gezorgd dat de uitvoering van wetten mogelijk was maar deze keuze staat de voorgenomen transformatie in het Sociaal Domein in de weg.

Gezien de ontwikkelingen in de langdurige zorg (modernisering) en met het oog op het nader kunnen invullen van de beleidsambities, de maatschappelijke opgaven en het nader terugdringen van administratieve lasten, is op 31 maart 2023 de Nationale Visie en Strategie gezondheidsinformatiestelsel (NVS) gepubliceerd, welke een richting voorschrijft voor de vernieuwing van de huidige informatievoorziening in de zorg.

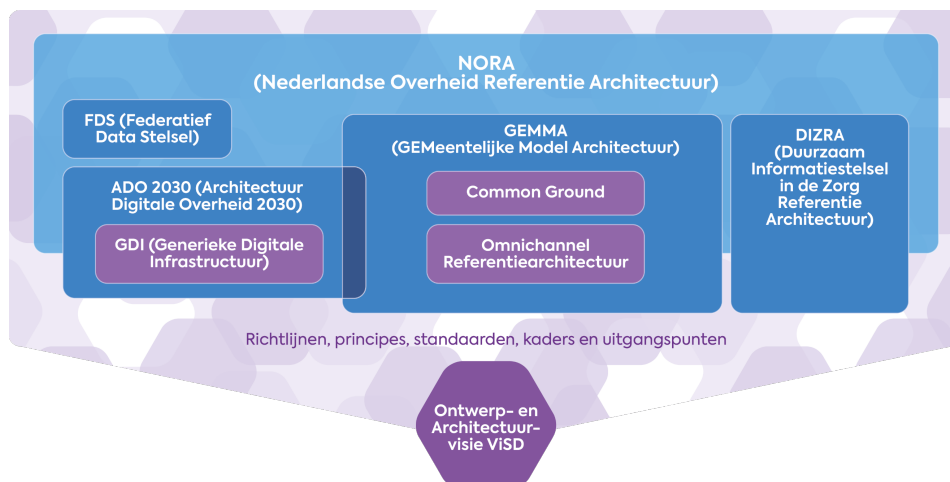
Daarnaast heeft de stuurgroep i-Sociaal Domein (i-SD) een bestuurlijke visie ten aanzien van de vernieuwing van de informatievoorziening in het Sociaal Domein (Wmo en Jeugdwet) ontwikkeld. De bestuurlijke uitgangspunten en randvoorwaarden zijn getoetst op haalbaarheid in een business case, welke op 7 december 2022 in de stuurgroep i-SD aan de orde is geweest. De stuurgroep is, gelet op de mogelijke maatschappelijke baten van de vernieuwing, akkoord gegaan met het zetten van een volgende stap in de vernieuwing van de informatievoorziening i-Sociaal Domein, te weten het uitwerken van een programmaplan en bijbehorend ontwerp.

Dit document is bedoeld om invulling te geven aan het ontwerpverzoek van de stuurgroep i-SD.

1.2 Doel

Het doel van dit document is het leveren van een raamwerk met ontwerp- en architectuurbouwblokken dat door projecten/programma's gebruikt wordt voor het ontwerpen en implementeren van nieuwe systemen, standaarden en applicatie voor de informatievoorziening rondom Wmo en Jeugdwet (Jw).

In onderstaand figuur staan de relevante architecturen en platformen¹ waaruit richtlijnen, principes, standaarden, kaders en uitgangspunten zijn meegenomen.

¹ Weergave van architecturen en platformen gevalideerd bij NORA (Eric Brouwer)

Het biedt een gestructureerde aanpak en richtlijnen bij de ontwikkeling en implementatie van de nieuwe inrichting:

Consistentie: biedt een gemeenschappelijke basis waarop systemen en applicaties kunnen worden ontwikkeld. Het definieert standaarden, principes en uitgangspunten die ervoor zorgen dat verschillende componenten en subsystemen binnen een systeem op een consistente manier worden ontworpen, ontwikkeld en geïntegreerd.

Efficiëntie: ontwikkelaars kunnen profiteren van bestaande (open source) componenten, standaarden en herbruikbare modules. Dit verhoogt de efficiëntie van het ontwikkelproces, aangezien veelvoorkomende ontwerpproblemen al zijn aangepakt en geoptimaliseerde oplossingen beschikbaar zijn.

Interoperabiliteit: door middel van standaarden en afspraken kunnen de verschillende componenten en subsystemen binnen, alsook buiten, het Sociaal Domein goed samenwerken. Standaarden en interfaces zorgen ervoor dat de uitwisseling van gegevens en communicatie tussen systemen makkelijker verloopt.

Risicobeheer: een architectuur zorgt voor een raamwerk waarin ook beveiligings- en compliance eisen zijn opgenomen. Hiermee helpt het bij het identificeren en verminderen van technische risico's en afhankelijkheden rondom privacy en informatiebeveiliging.

Documentatie en communicatie: de architectuur kan als een documentatiebron en communicatiemiddel fungeren voor alle stakeholders in het Sociaal Domein. Het biedt een gemeenschappelijke taal en een referentiepunt waarop ontwikkelaars, architecten, projectmanagers en andere betrokkenen kunnen terugvallen om het ontwerp, de implementatie en de werking van het systeem te begrijpen.

De architectuur richt zich op dat wat gemeenschappelijk moet worden afgesproken. Daarnaast is het ook een instrument om besluitvorming te ondersteunen. De architectuur en het globaal ontwerp beschrijven de gewenste situatie op hoofdlijnen en hoe de invulling op korte-, middellange- en lange termijn plaatsvindt.

1.3 Reikwijdte

De benodigde veranderingen binnen de informatievoorziening van het Sociaal Domein staan niet op zichzelf. In andere takken van zorg en overheid lopen initiatieven om te bewegen naar een meer synergetische inrichting van processen en beheer en uitwisseling van gegevens. In toenemende mate ontstaan hierdoor dialogen om deze initiatieven op elkaar af te stemmen. De Nationale Visie roept hiertoe op om vanuit het huidige, versnipperd, landschap te bewegen naar een inrichting die afstevent op samenwerking en hergebruik. Bij het vaststellen van de scope en reikwijdte is het daarom essentieel om deze initiatieven af te stemmen met Wmo en Jw en vice versa, zodat er kan worden gekomen tot een integrale informatievoorziening.

In dit ontwerp is er derhalve voor gekozen om per aspect aan te geven van welke methodiek of van welke bredere architectuur gebruik gemaakt gaat worden. Dit verduidelijkt met welke partijen de samenwerking opgezocht dient te worden of van welke partij een referentie-

implementatie geleend kan worden. Ook vanuit Sociaal Domein is het essentieel om, voor de onderdelen die dat behoeven, de dialoog aan te gaan en de samenwerking op te zoeken teneinde één breed kader te creëren dat in staat stelt om de burger van de juiste hulpverlening te voorzien binnen en buiten de zorg.

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 beschrijft de probleemstelling en de afbakening voor dit ontwerp. Hoofdstuk 3 toont een houtskoolschets en beschrijft een globaal ontwerp vanuit functioneel oogpunt. In hoofdstuk 4 is de architectuur voor dit ontwerp uitgewerkt in bouwblokken en worden de kaders en principes beschreven die meegenomen worden in de realisatie van het ontwerp. Hoofdstuk 5 beschrijft een initiële roadmap en fasering om deze vernieuwing voor Wmo en Jw te realiseren.

2 Probleem, Doel en Afbakening

2.1 Probleem

Met de decentralisatie van de Wmo en Jeugdwet in 2015 is de gegevensuitwisseling tussen gemeenten en zorgaanbieders sterk toegenomen. Vanuit het bredere kader van de zorg, zoals in de Nationale Visie (NVS) geduid, wordt het essentieel om passende hybride zorg² te gaan leveren. Passende hybride zorg is een noodzakelijk onderdeel van de maatregelen om aan de uitdagingen in de zorg tegemoet te komen: toegankelijkheid, betaalbaarheid en kwaliteit van zorg staan onder druk. Vergrijzing en ³

Om deze reden is er de afgelopen jaren in verschillende programma's sterk ingezet op digitale gegevensuitwisseling om zo een bijdrage te leveren aan het verminderen van de administratieve uitvoeringslasten. Bij de inrichting van de processen voor Wmo en Jeugdwet is destijds gekozen voor een estafettemodel waarin de financieel-administratieve informatie wordt gedeeld. Voor de uitvoering en de informatievoorziening (IV) betekent dit dat processen en gegevensstromen primair zijn ingericht om (vervolg)processen te dienen.

Dit inspireert de noodzaak om de IV in te richten volgens principes, kaders en richtlijnen die met name de toegankelijkheid, betaalbaarheid en kwaliteit van de ondersteunende processen te kunnen borgen, de burger zo optimaal mogelijk mee te laten draaien in de samenleving en zo aan te sluiten op de bredere sociaal-maatschappelijke uitdagingen.

Voor een toelichting van de huidige knelpunten bij Wmo en Jw, zie Bijlage 3.

2.2 Doelstelling

Het doel van de vernieuwing van de informatievoorziening Wmo en Jeugdwet is om kwalitatief hoogstaande administratieve processen te bieden. Vanuit de Nationale Visie is de maatschappelijke noodzaak onderkend om met deze vernieuwing een bredere informatiekundige visie te benaderen en alle uit te wisselen informatie hier in mee te nemen. Dit betekent dat niet alleen de pijnpunten in de huidige (financieel-)administratieve processen aangepakt worden, maar ook dat de informatie-uitwisseling breed en standaard opgezet wordt zodat partijen (zoals onderaannemers en partijen uit aanpalende domeinen) aan kunnen sluiten op deze informatievoorziening. Alleen zo ontstaat een integraal beeld voor het leveren van zorg aan de burger.

2.3 Afbakening

De scope van deze vernieuwing bevat de informatievoorziening van de Wmo en Jeugdwet, daarbij aansluitend op en, wanneer nodig, inrichtend voor gemeenschappelijke infrastructuur en voorzieningen.

2.4 Randvoorwaarden

De randvoorwaarden voor de vernieuwing van de IV voor Wmo en Jw zijn⁴:

² Hybride zorg is het aanbieden van een combinatie tussen fysieke en digitale zorg, waar mogelijk gepersonaliseerd naar behoefte van de patiënt

³ Nationale Visie en strategie, pagina 6 alinea 3

⁴ Gestoeld op Randvoorwaarden duurzaam gezondheidsinformatiestelsel uit de Nationale Visie, plateau 1 - Interoperabiliteit georganiseerd

Gemeenschappelijkheid van taal: Er dienen afspraken gemaakt te worden over de gebruikte taal binnen het Sociaal Domein en, overkoepelend daaraan, binnen de zorg als geheel.

Afspraken over gemeenschappelijke infrastructuur en voorzieningen: Er dienen afspraken gemaakt te worden over de inrichting en het gebruik van gemeenschappelijke infrastructuur en voorzieningen (technisch en functioneel) voor de inrichting van Wmo en Jw.

Samenwerkingsverband voor standaarden: Voor zover nog niet beschreven in de onderliggende architecturen dienen er, in samenwerking met andere domeinen, afspraken gemaakt te worden over te gebruiken standaarden (voor gegevensuitwisseling, structuur en identificatie van informatieobjecten, herbruikbare technische componenten, verbinding van verschillende zorg- en overheidsnetwerken)

Deze randvoorwaarden zullen in de realisatie iteratief opgepakt worden. Zie hiervoor H5.1.

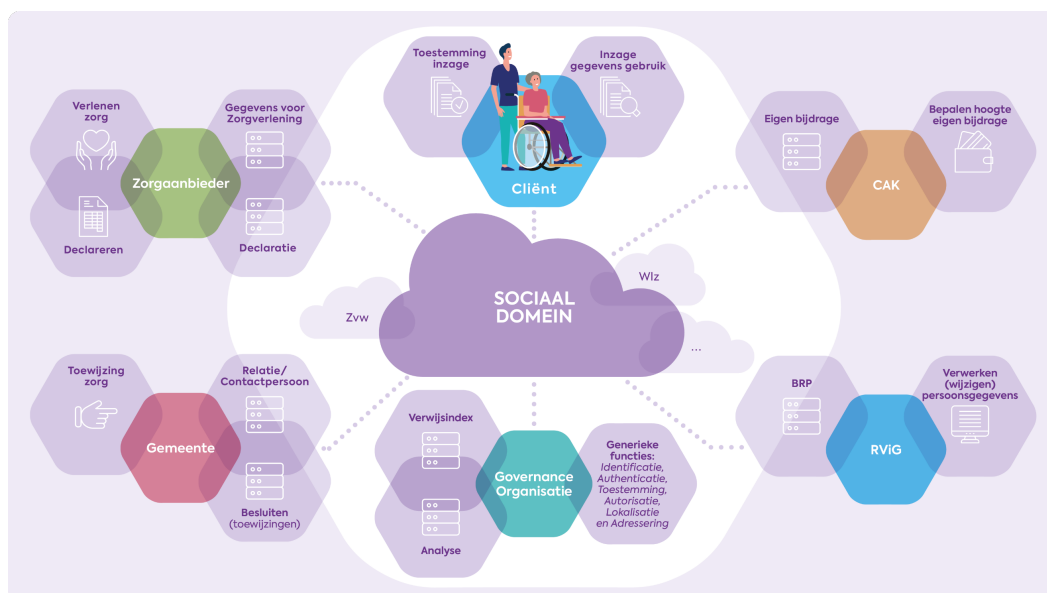
3 Globaal Ontwerp

3.1 Houtskoolschets

Het onderstaande ontwerp geeft schematisch weer hoe het netwerk voor Wmo en Jw er uit kan zien. Dit netwerk omvat en bevat de systemen, informatie-opslag en processen om de IV voor Wmo en Jw te leveren.

In deze schets ontstaat samenwerking tussen deelnemers en processen middels notificaties⁵. Een notificatie geeft aan dat er een verandering heeft plaatsgevonden in één of meerdere informatieobjecten. Een deelnemer die een notificatie afneemt, bepaalt of dit in haar eigen organisatie een handeling behoeft. Is dit het geval, dan doorloopt de deelnemer een (deel)proces, legt daarbij wijzigingen vast in haar eigen informatieobjecten en notificeert deze aan het netwerk.

Op deze manier ontstaat een samenspel van deelnemers die elkaar constant op de hoogte houden van hun eigen actuele stand van zaken.

Zowel processen als bronregistraties kunnen notificaties aanbieden aan hierop geabonneerde deelnemers. Enkel processen kunnen notificaties afnemen van andere deelnemers.

3.1.1 Juridische en technische scheiding van data

Vanuit de verschillende referentie architecturen (zie H4) is het kernprincipe van het netwerkperspectief beschreven als “eenmalige opslag, meervoudig gebruik”. Bij realisatie kan dit op verschillende manieren ingevuld worden. Hoewel niet expliciet genoemd, is het essentieel om de data juridisch te scheiden. Dit houdt in dat elke deelnemer die gegevens aanbiedt (Gemeente, CAK, Zorgaanbieder, ...) de gegevens opslaat zodat deze juridisch én technisch gescheiden zijn van andere deelnemers.

⁵ Notificaties zijn informatie-arm. Voor meer uitleg hierover zie H4.2.7.

3.1.2 Voorkomen van vendor lock-in

Het netwerkperspectief ondersteunt, middels standaardisatie en afspraken over inrichting, de mogelijkheid voor meerdere leveranciers en meer concurrentie voor de invulling van onderdelen in het netwerk. Een leverancier met een oplossing die onderdelen in het netwerk groepeerd en centraliseert, ondermijnt de kern van dit perspectief en moet daarom voorkomen worden. Er zal regie gevoerd moeten worden om de inrichting en werking van het netwerk open te houden.

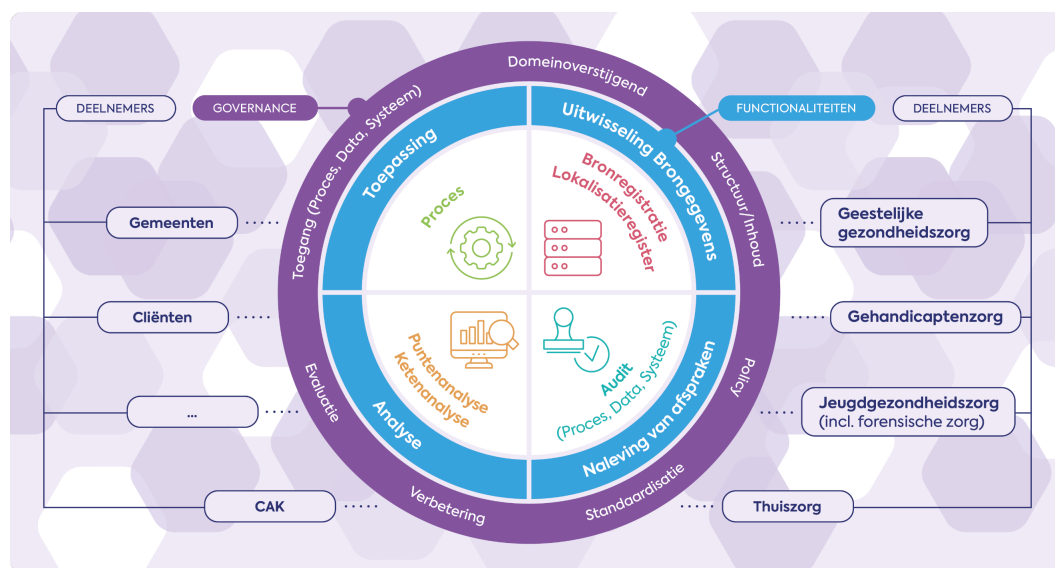
3.1.3 Ondersteuning voor kleine aanbieders

Aansluitend op het voorgaande punt, dient zal er regie gevoerd moeten worden om kleine aanbieders (ZZP, kleine ondernemingen) de mogelijkheid blijven bieden om zich aan te sluiten op het netwerk.

3.2 Functioneel overzicht

Het onderstaande figuur geeft schematisch de functionaliteiten weer die nodig zijn om de informatievoorziening van Wmo en Jw op te lijnen met de Nationale Visie.

De governance verzorgt toegang tot het netwerk, zorgt voor afspraken over hoe partijen in het netwerk kunnen/mogen opereren en verzorgt evaluatie- en verbeterprocessen. Binnen het netwerk levert en/of krijgt een partij toegang tot specifieke processen, data en systemen om zo hun rol binnen het netwerk te vervullen. De functionaliteit is gesplitst in vier functionele gebieden: Toepassing, Uitwisseling brongegevens, Analyse en Naleving van afspraken.

Functioneel overzicht (zie ook tabel H4.4)

In de onderstaande hoofdstukken worden de onderdelen van het overzicht nader toegelicht. Het onderdeel Governance is hierbij in verschillende hoofdstukken verdeeld, omdat dit verschillende aspecten in zich heeft die separaat opgezet kunnen worden.

3.2.1 Governance: Netwerktogang

In een eerste stap naar deelname in het netwerk dient een partij toegang te krijgen tot het netwerk. Via een governance-orgaan wordt toegang aangevraagd en, bij een positieve toets aan vereisten, verkregen. De (vernieuwde) lijst met deelnemers wordt gepubliceerd naar de andere deelnemers in het netwerk.

Zodra een partij deelnemer is geworden, krijgt deze, via een Generieke Functie, een unieke identificatie binnen het netwerk met welke de benodigde toegangs-policijs gemaakt kunnen worden. Deze policijs hebben de aanbiedende partij als eigenaar. Een aanbiedende deelnemer wijst afnemende deelnemers aan haar policijs toe. Deze policijs beschrijven een contract waarin is vastgelegd tot welke processen, data en systemen de afnemende deelnemers toegang hebben. Een aanbiedende deelnemer kan één policy gebruiken om meerdere afnemende deelnemers toegang te geven tot dezelfde middelen.

3.2.2 Governance: Standaardisatie

Het maken van afspraken is een fundamenteel aspect voor realisatie van het netwerk. Zonder afspraken geen synergetisch netwerk. Deze afspraken gaan over onder anderen de inrichting van de governance, de structuur, inhoud en eenheid van taal in gegevensuitwisselingen en bij informatieobjecten, de gebruikte protocollen en beveiliging, de inrichting van adapters, de plaatsing van functionaliteit binnen het netwerk (zie H4.3) en onderliggend daaraan de technische en functionele afspraken die nodig zijn om een veilige, efficiënte en flexibele inrichting te realiseren.

Gezien het brede gebruik van de informatie, wordt de standaardisatie in samenwerkingsverband gerealiseerd. Voor de informatiekundige transitie worden door onder anderen het NEN afspraken gemaakt met betrekking tot informatiebeveiliging (NEN7510, zie Bijlage 2) en de inhoud van informatie-uitwisselingen (EGIZ, o.a. Informatie-uitwisseling in de zorg, Lokalisatie, Generieke functies).

Een groot deel van de (technische) afspraken zijn vastgelegd in de verschillende kaders, zoals de realisatieprincipes⁶, leidraad⁷ en informatie architectuurprincipes⁸ Common Ground. Deze geven een gedetailleerd beeld over welke protocollen en standaarden gebruikt dienen te worden bij de realisatie van technische componenten.

De afspraken die binnen het governance proces zijn gemaakt, zijn van toepassing op alle gebieden. Echter, door de diversiteit van de deelnemers komt het voor dat per groep deelnemers *-voor de inrichting die niet het netwerk betreft-* aanvullende kaders gehanteerd worden. Gemeenten conformeren zich bijvoorbeeld aan de principes en kaders van GEMMA, Common Ground en de Omnichannel referentie architectuur.

3.2.3 Toepassing

Het toepassingsgebied wordt aangeboden en uitgevoerd door een deelnemer in het netwerk en dient voor de uitvoering van administratieve zorgprocessen. Een toepassing bevat regels en processen om informatie voor (een deel van) het proces te verwerken en te verrijken. In het geval van Wmo en Jw zijn deze regels en processen de vertaling van wet en beleid om tot uitvoering van deze wetten te komen. De uitvoering van de toepassing kan geïnitieerd worden door interne en externe signalen die de deelnemer ontvangt.

3.2.4 Uitwisseling brongegevens

Een set brongegevens valt onder het eigenaarschap van één van de deelnemers in het netwerk. Deze verzorgt en beheert de bron en bewaakt de toegang tot die bron. Informatie

⁶ https://www.gemmaonline.nl/index.php/Common_Ground_realisatieprincipes

⁷ https://www.gemmaonline.nl/index.php/Common_Ground_informatiekundige_visie_leidraad

⁸ <https://www.gemmaonline.nl/index.php/Informatiearchitectuurprincipes>

wordt opgeslagen in een Bronregistratie en (deels) beschikbaar gesteld aan de andere deelnemers in het netwerk volgens de hiervoor gemaakte afspraken (zie H4.6).

De volledige gegevensverstrekking en -uitwisseling wordt proces- en toepassingsonafhankelijk ingericht. Een bron verstrekt enkel gegevens wanneer dit geoorloofd is (doelbinding) en wanneer de opvragende partij hiertoe bevoegd is. Zowel de verstrekte gegevens als het proces van gegevensverstrekking verloopt volgens gestandaardiseerde afspraken. Denk hierbij aan protocollen voor gegevensuitwisseling en beveiliging van gegevens en aan structuurafspraken voor de te leveren of te verstrekken set gegevens.

3.2.5 Naleving van afspraken

Om te controleren op de juistheid van uitvoering van de processen, gegevensuitwisseling en toegang worden een of meer punten ingericht waar informatie verzameld wordt over de ketenuitvoering. Op deze punten kunnen audits uitgevoerd worden om naleving van wetten, kaders en doelbinding te waarborgen. Voor individuele deelnemers kunnen ook intern audits verzorgd worden.

3.2.6 Analyse

Voor domein, of deelnemer-overstijgende analyses (bijvoorbeeld de informatievoorziening van Wmo in zijn geheel voor een cliënt) wordt een bron ingericht naar welke vanuit alle betrokken deelnemers informatie gestuurd wordt. Deze informatie wordt zo verwerkt en georganiseerd, dat er analyses gemaakt kunnen worden over het verloop van het proces. Ook kan geëvalueerd worden of er punten zijn om het proces en/of de informatie-uitwisseling te verbeteren.

4 Ontwerp en architectuur voor ViSD

4.1 Bestaande Kaders Digitale Overheid

Binnen de overheid en zorg bestaan verschillende architecturen en kaders voor de vormgeving van de informatievoorziening. De onderstaande kaders zijn en moeten worden meegenomen in de architectuur voor Wmo en Jw, teneinde aan te sluiten op de strategische en tactische doelen binnen de overheid en in het zorglandschap. In hoofdstuk 4.4 tot en met 4.8 worden de belangrijkste principes hieruit voor Wmo en Jw nader toegelicht.

Kader	Beschrijving
Federatief Datastelsel (NORA)	... heeft als doel het genereren van maatschappelijke waarde door het verantwoord delen van meervoudig bruikbare hoogwaardige Data. Dit delen begint bij de data-aanbieder. Organisaties die deze rol invullen, stellen hun data binnen het stelsel beschikbaar. Dat gebeurt door het leveren van gestandaardiseerde datadiensten. De data-aanbieder publiceert de metadata over de data en diensten die hij beschikbaar stelt, zodat een (potentiële) Data-afnemer kan bepalen of dit voor hem bruikbaar is.
Stelsel van Overheidsgegevens (NORA)	... schetst een strategisch kader voor de doorontwikkeling van het huidige stelsel van basisregistraties met 10 basisregistraties naar een federatief datastelsel met een veelvoud aan hoogwaardige datasets.
ADO 2030	ADO 2030 beschrijft de doelen, uitgangspunten en benodigde bouwstenen voor het creëren van een samenhangende digitale overheid. Het beschrijft een breed toepasbare architectuur voor alle overheidsorganisaties. De organisaties kunnen het gebruiken om hun eigen architecturen optimaal aan te laten sluiten op de architectuur van de digitale overheid en de (werkende) bouwstenen ervan.
Gemeentelijke Model Architectuur (GEMMA)	Gemeenten gebruiken de GEMMA om hun eigen (Enterprise-) architectuur te ontwikkelen en hun informatievoorziening in te richten.
Duurzaam informatiestelsel Zorg ReferentieArchitectuur (DIZRA)	De zorg bouwt aan een duurzaam informatiestelsel. Een stelsel waarin data en services digitaal vindbaar, toegankelijk, uitwisselbaar en herbruikbaar zijn. DIZRA is de referentiearchitectuur voor dit informatiestelsel in de zorg. Het is een product van IT-Architecten voor IT-Architecten. Met DIZRA borgen we de samenhang en de duurzaamheid van het informatiestelsel, we delen kennis en verhogen de kwaliteit.
Netwerkperspectief (IZO)	Het netwerkperspectief is een informatiekundige visie op het vastleggen en beschikbaar stellen van gegevens. In het netwerkperspectief staat centraal dat gegevens éénmalig worden vastgelegd en vervolgens beschikbaar worden gesteld bij een bron voor meervoudig gebruik.
Informatiekundige visie Common Ground	Common Ground is de visie die beschrijft hoe gemeenten hun informatievoorziening willen inrichten. Het gaat uit van een

(GEMMA)	gedeelte basis die overheid breed moet worden gevormd, en kan daarom pas volledig worden gerealiseerd als de hele digitale overheid en iedereen die daarbij betrokken is, meedoet.
Omnichannel referentiearchitectuur (GEMMA)	Bij een omnichannel aanpak richt de organisatie zich niet langer op het managen van elk kanaal afzonderlijk, maar verschuift het accent naar het samenspel van alle kanalen. Door kanalen bij elkaar te brengen, slimmer in te richten en goed op elkaar af te stemmen, zorgen we voor betere klantinteractie: ze sluiten dan naadloos op elkaar aan en bevorderen inclusie; iedereen wordt bediend en niemand wordt uitgesloten.

4.1.1 Implicaties van Kaders voor vernieuwing Wmo en Jw

De belangrijkste richtinggevende principes voor de inrichting van Wmo en Jw bij het gebruik van bovenstaande kaders in combinatie met de doelen van de NVS zijn:

- **Netwerkperspectief / Informatie bij de bron (zie principes in H4.5.5 en H4.6.4)**
Deze kaders stoelen op het inrichten van governance op toegang en het leveren informatie uit één enkelvoudige bron en het daaruit ophalen wanneer dit nodig is.
- **Event-driven procesaansturing**
Berichten worden niet langer gebruikt om direct processen aan te sturen. Om processen te initiëren worden events of informatie-arme notificaties gestuurd. De aanbieder geeft hiermee een sein aan alle belanghebbenden. Deze bepalen vervolgens zelf of er door hen gehandeld moet worden. Als er gehandeld dient te worden, wordt alle relevante informatie (uit de hiervoor relevante bronnen) opgehaald om de handeling uit te kunnen voeren.
- **Federatief toegangsbeheer en governance**
Het toegangsbeheer tot het netwerk en haar informatie wordt ingericht volgens de kaders van het FDS (Federatief Datastelsel). Deze kaders worden gecombineerd met de DIZRA, welke voor de zorg een specifieke inrichting geeft en er een governance structuur voor aanbiedt.

4.2 Ontwerp - bouwblokken

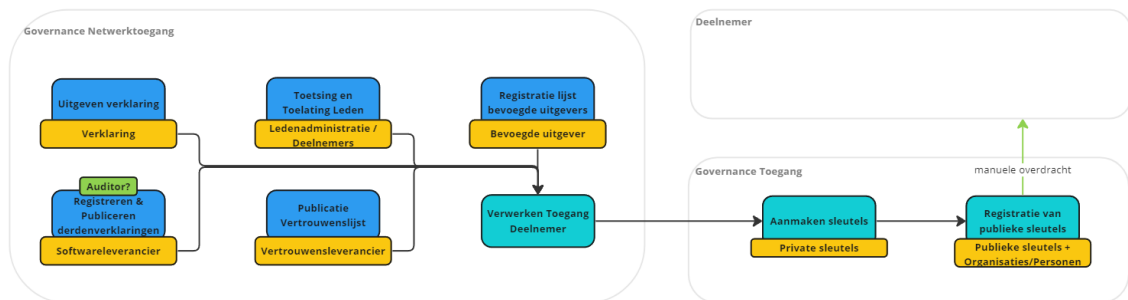
Onderstaande bouwblokken zijn bij het samenstellen van het netwerk inzetbaar om een specifieke set functionaliteiten te vervullen. Bij het samenstellen van de bouwblokken zijn de gebieden uit het ontwerp in H3 gecombineerd met de verschillende architecturen en kaders in H4.1.

De inrichting en detaillering van de bouwblokken verloopt volgens de aangestipte principes in H4.5, H4.6 en H4.7. Per project/programma kan hiermee een specifieke constellatie uitgewerkt worden die een wet (Wmo of Jw) of een (deel)proces hiervoor realiseert.

4.2.1 Governance: Toelating als Deelnemer

Een deel van de Governance is het verzorgen van de toegang tot het netwerk. De aangewezen governance organisatie ziet erop toe dat alleen de juiste partijen worden toegelaten en dat deze toegang krijgen tot de juiste diensten en gegevensbronnen. Deze toegang ontstaat door het uitgeven van verklaringen, het toetsen, toelaten en registreren van nieuwe partijen en het publiceren van de lijst van deelnemers aan het netwerk. Elke deelnemer krijgt een unieke sleutel mee om zich digitaal te kunnen authenticeren.

Via een gepubliceerde lijst kunnen deelnemers elkaar vinden om afspraken te maken over hun rol in de uitvoering van (deel)processen en uitwisseling van informatie in het netwerk.

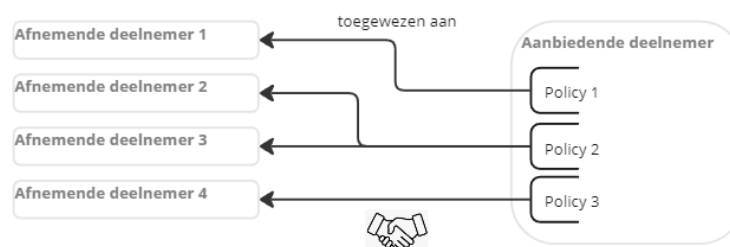

4.2.2 Governance: Toegang tot diensten en gegevens

Zodra een partij deelnemer is in het netwerk, kan deze voor het verzorgen van (technische) toegang tot bouwblokken specifieke afspraken maken met andere deelnemers over het verstrekken en afnemen van informatie. Hiertoe worden tussen de deelnemers contracten of policies opgesteld die deze afspraak technisch vastleggen.

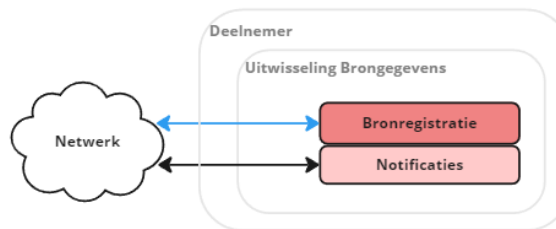
Een afnemende deelnemer kan afspraken maken met een aanbiedende deelnemer om informatie af te (mogen) nemen. Een aanbiedende deelnemer stelt informatie beschikbaar, stelt policies op met specifieke voorwaarden voor afname van deze informatie en wijst afnemende deelnemers aan deze policies toe.

In een policy staat dus welke gegevens onder welke voorwaarden afgenomen mogen worden. De aanbiedende deelnemer zorgt er, volgens in het netwerk gestandaardiseerde methoden, voor dat enkel daartoe bevoegde afnemende deelnemers gebruik kunnen maken van een policy.

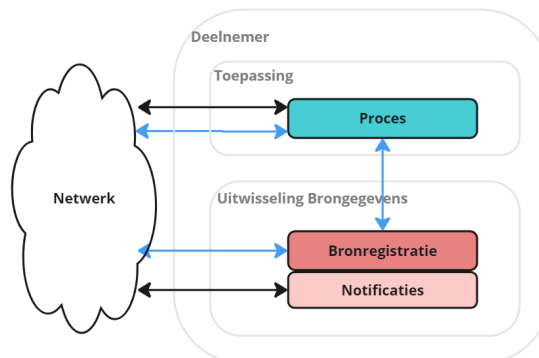
4.2.3 Bronregistratie

Een Bronregistratie valt onder het eigenaarschap van één Deelnemer en bevat één of meer Bronnen. In een Bronregistratie worden meervoudig te gebruiken, betrouwbare gegevens bijgehouden voor het netwerk.⁹ Als er gegevens veranderen, dan creëert de Bronregistratie een Notificatie of Event om andere partijen hiervan op de hoogte te stellen. Alle hierop geabonneerde Deelnemers ontvangen hiermee een sein om te bepalen of er binnen hun organisatie op geactiveerd dient te worden op deze verandering.

4.2.4 Toepassing

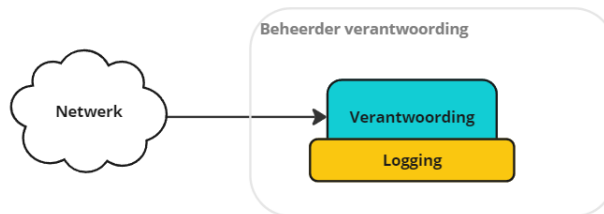
Een Deelnemer kan eigenaar en uitvoerder zijn van één of meerdere (Deel)processen. Een Proces maakt gebruik van één of meer interne Bronnen. De Bronregistratie bevat de (verrijkte) informatie die voortkomt uit het proces en beschikbaar wordt gesteld aan het netwerk. Ten behoeve van de uitvoering kan een Proces ook Notificaties verwerken en gegevens betrekken uit externe Bronregistraties.

⁹ https://www.gemmaonline.nl/index.php/Common_Ground_generieke_functies

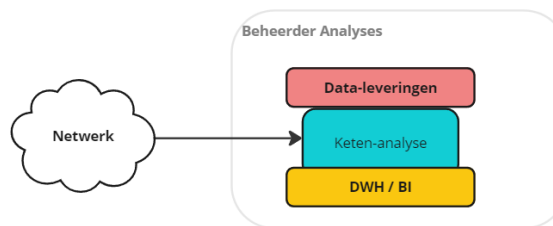
4.2.5 Naleving van Afspraken

Voor het (toezicht op) naleving van afspraken door de keten heen is het noodzakelijk om een punt te hebben waar informatie over de uitvoering van processen, gegevensopvragingen en systemen worden bijgehouden. Deze gegevens kunnen gebruikt worden om audits uit te voeren over de juistheid en juridische grondslag van verwerkingen door de keten heen.

4.2.6 Analyses

Voor het maken van analyses door de keten heen is het noodzakelijk om een centraal punt te hebben waar informatie verwerkt wordt voor dit doel. De verkregen informatie kan als toepassing (het tonen van inzichten zonder levering van de broninformatie) of als Bronregistratie (leveren van broninformatie) aan deelnemers of de Governance organisatie geleverd worden¹⁰.

4.2.7 Informatie-arme notificaties

Voor het leveren van signalen aan andere partijen in het netwerk, wordt gebruik gemaakt van informatie-arme notificaties. Deze geven het signaal *dat* er iets gewijzigd is, *waaraan* iets gewijzigd is en *op welk moment*. Dit aangevuld met meta-informatie over de notificatie. De overige, onderliggende (zorg)informatie dient opgehaald en geëvalueerd te worden door de belanghebbende/afnemende partij. De keuze voor een informatie-arme notificatie is gemaakt vanuit het principe Informeren bij de bron (H4.6.4).

4.3 Inrichtingskeuzes per netwerkaspect

Er zijn drie manieren waarop de aspecten van het netwerk ingericht kunnen worden:

- **Gecentraliseerd**

Een **gecentraliseerd** model is een systeem waarin alle gegevens en middelen worden beheerd en gecontroleerd door één enkele entiteit of organisatie. Dit betekent dat **alle beslissingen worden genomen door één enkele entiteit** en dat er geen sprake is van enige vorm van decentralisatie. Dit model wordt vaak gebruikt in hiërarchische organisaties, waarbij alle besluitvorming wordt gedaan door het hogere management.

¹⁰ De mogelijkheden voor Toepassing en/of Bronregistratie worden niet getoond in de afbeelding.

- **Federatief**

Een **federatief** model is een systeem waarin verschillende entiteiten of organisaties samenwerken om informatie en middelen te delen en te beheren. In dit model heeft elke entiteit of organisatie de controle over zijn eigen gegevens en middelen, maar **er is een gezamenlijke overeenkomst over hoe deze informatie wordt uitgewisseld en beheerd**. Dit model wordt vaak gebruikt in situaties waarbij verschillende organisaties samenwerken aan een gemeenschappelijk doel, zoals in de gezondheidszorg of bij het beheer van natuurlijke hulpbronnen.

- **Gedistribueerd**

Een **gedistribueerd** model is een systeem waarin de controle over gegevens en middelen is verdeeld over een groot aantal entiteiten of nodes die met elkaar zijn verbonden. Dit betekent dat er **geen centrale entiteit is die de controle heeft** over het systeem, maar dat elke node deel uitmaakt van het netwerk en bijdraagt aan de beheer en het delen van informatie. Dit model wordt vaak gebruikt in peer-to-peer netwerken, zoals torrent-netwerken, blockchain-netwerken en andere gedecentraliseerde systemen.

Voor de opzet van het netwerk is voor elk van de aspecten een inrichting gekozen op basis van de ondersteunende architecturen. Onderstaande tabel toont de manier waarop het aspect ingericht dient te worden:

Aspect	Inrichtingskeuze	Ondersteunende Architectuur
Afspraken over - Eigenaarschap - Beheer - Governance - Procesontwerp - Uitvoering - Standaarden - Structuur van Contracten / Policies - Brongebruik - Kanalen - (Technische) Protocollen	Federatief	NORA, GEMMA, DIZRA, Common ground, Netwerkperspectief Rationale: Afspraken zijn overkoepelend en voor het gehele netwerk.
Gegevens vastleggen en ophalen bij de eigenaar	Gedistribueerd	NORA, GEMMA, Netwerkperspectief Rationale: Elke bronregistratie beheert zijn eigen data
Inrichting, uitvoering en analyse van (deel)proces per deelnemer	Gedistribueerd	Omnichannel referentiearchitectuur Rationale: Elke eigenaar voert haar eigen deelproces uit.

Notificaties	Gedistribueerd o.b.v. Doelbinding tenzij ... Zie H4.4	Netwerkperspectief Rationale: enkel notificaties afnemen die noodzakelijk zijn voor dienstverlening.
Identificatie, authenticatie, autorisatie, sleutelbeheer en -uitgifte (DIZRA)	Centraal	NORA, DIZRA Rationale: Dit zijn generieke functionaliteiten / voorzieningen.
Ketenanalyses (voorbeeld: doorlooptijd volledig proces)	Centraal	n.v.t.

4.4 Alternatieve ontwerpkeuze voor Notificaties

Op Notificaties wordt enkel geabonneerd op basis van doelbinding. Voor meer generieke notificaties kan dat betekenen dat er bij veel partijen geabonneerd dient te worden. Voor deze notificaties wordt onderzocht welke of ze gegroepeerd aangeboden dienen worden, zodat de abonnees deze op één verzamelpunt kunnen afnemen.

Voorbeeld

Voor sommige afnemers van informatie, zijn er veel (10000+) deelnemers om deze informatie van te verkrijgen. Er zijn in het netwerk bijvoorbeeld veel Zorgaanbieders. Om een Gemeente zich niet op alle Notificaties van alle Zorgaanbieders te hoeven laten abonneren, kan ervoor gekozen worden om de notificaties van de Zorgaanbieders te groeperen.

NB Voor notificaties met doelbinding, wordt één abonnement afgenomen met de specifieke bronregistraties die de informatie voor deze doelbinding bevat.

4.5 Beleidsprincipes

4.5.1 Streef naar eenvoud (GEMMA/NORA)

In het netwerk dienen functionaliteiten eenduidig en gestandaardiseerd ingericht te zijn, zodat aansluiting op het netwerk snel en efficiënt kan plaatsvinden. Het gebruik van centrale knooppunten voor gegevensuitwisseling wordt vermeden.

4.5.2 Zorg voor Digitale Inclusie (GEMMA)

Het netwerk wordt ingericht zodat een snelle aansluiting van partijen kan plaatsvinden. Daarnaast wordt binnen het netwerk gebruik gemaakt van dezelfde standaarden en protocollen voor gegevensuitwisseling en -beveiliging. Toegang tot gegevens wordt via het Federatief Datastelsel ingericht en door middel van policies (onderlinge afspraken tussen partijen over welke gegevens voor welk doeleinde opgevraagd mogen worden) afgedwongen.

4.5.3 Richten op informatie-uitwisseling, niet op platformen

Een optimale informatievoorziening ontstaat wanneer de focus ligt op het efficiënt uitwisselen van broninformatie. Hierdoor worden voor elk proces de juiste bronnen aan de

juiste partijen ontsloten. Zo kunnen deze processen snel en efficiënt afgehandeld worden, wat leidt tot een snellere en verbeterde zorgverlening.

4.5.4 *Het wisselen van uitvoerende elementen dient eenvoudig en snel te verlopen*

Het maken van netwerk brede afspraken over inrichting van aansluitingen, het gebruik van protocollen en de gegevensuitwisselingen, realiseert dat er op verschillende niveaus technische en gestandaardiseerde interfaces ontstaan. Hierdoor kan het vervangen van onderdelen in het netwerk eenvoudig en snel kan verlopen.

4.5.5 *Netwerkperspectief als leidend principe*

Verbetering van informatievoorziening en gegevensuitwisseling tussen de verschillende ketens in de zorg gaat langzamer dan gewenst. Oorzaak: het ontbreken van duidelijke en samenhangende keuzes over de oplossingsrichtingen en ontwikkelpaden tot op heden ontbreken. Zowel voor standaarden, architectuur als ook infrastructurele keuzes. Het organiseren van zorg vanuit het perspectief van ketens is niet meer voldoende. We moeten een niveau hoger bereiken om de zorg te organiseren vanuit een netwerkperspectief. Dat vraagt meer regie en verder vooruitdenken. Niet de concrete vraag vanuit een enkele keten moet leidend zijn voor de inrichting van infrastructurele functies of harmonisatie van informatiemodellen, maar een gezamenlijke visie op de verdeling van verantwoordelijkheden vanuit het gemeenschappelijk belang (Bron: Doelarchitectuur Informatiestelsel Zorg, oktober 2020)

4.5.6 *Gemeentes gebruiken Omnichannel RA en Common Ground voor inrichting IV*

Voor de inrichting van processen en bronnen door Gemeentes worden de Omnichannel Referentiearchitectuur en het Common Ground gedachtengoed gebruikt. Deze komen voort uit principes uit NORA en GEMMA. Vanuit het programma wordt via de gemeentes actief gestuurd richting softwareleveranciers op het gebruik van standaarden, protocollen, richtlijnen en kaders die hiermee in lijn zijn.

4.6 Informatieprincipes

4.6.1 *Bied regie op gegevens (GEMMA, Common Ground)*

Versterk de informatiepositie van de burger (NORA-verplaats in gebruiker)

De **informatiepositie van de burger inzake zijn eigen gegevens en het gegevensverkeer wordt versterkt**. Gegevensuitwisseling gaat niet meer over de burger, maar namens de burger. De burger krijgt dus inzage en zeggenschap over zijn eigen gegevens: de gegevens zijn voor de burger beschikbaar en de burger kan gegevens zelf inzetten voor specifieke (private of publieke) dienstverlening. Het centraal plaatsen van de burger.

Goede dienstverlening aan de klant wordt geborgd (eenmalige gegevens aanvraag, hergebruik en transparantie). Het meerdere keren moeten aanleveren van dezelfde informatie is één van de grootste ergernissen voor burgers. Onnodige aanvraag van informatie moet dus voorkomen worden. In de zorg is het primaire zorgproces daarvoor de basis, bij gemeenten is dat de gemeentelijke dienstverlening.

De verwerking van gegevens is gebonden aan de verwerkingsbeginselen uit de AVG: rechtmatig, behoorlijk en transparant. Hergebruik beperkt niet alleen de kosten voor registratie en beheer van gegevens, maar kan ook de mogelijkheden van regie op gegevens vergroten. Bovendien biedt hergebruik in de vorm van 'open data' kansen voor het onbenutte potentieel van data in de vorm van big-data analyse en artificiële intelligentie.

4.6.2 Robuust inrichten informatievoorziening

Gegevensuitwisseling moet robuust vormgegeven zijn zodat ingespeeld kan worden op toekomstige beleidsmatige en/of technologische ontwikkelingen. De complexiteit van de verwerking van gegevens is toegenomen door een groter aantal partijen en verschillende diensten. Met een robuuste vormgeving wordt bedoeld dat de toekomstige inrichting van het stelsel van gegevensuitwisseling toekomstbestendig moet zijn en in staat is mee te bewegen met nieuwe beleidsmatige en/of technologische ontwikkelingen. Mogelijk relevante specifiekere ontwikkelingen zijn ook de informatiebehoefte rondom onterechte samenloop Wlz en Wmo, het ondersteunen van hoofd- en onderaannemersschap en het uitwisselen van ongestructureerde zorginhoudelijke informatie.

4.6.3 Efficiënt uitwisselen van gegevens

Gegevensuitwisseling dient efficiënt plaats te vinden, berekend te zijn op het snel en flexibel kunnen aanpassen aan een veranderende vraag naar gegevens dan wel gerichte informatie. Steeds meer partijen, zowel publieke als private organisaties, willen onderling gegevens uitwisselen. Door de toename van het aantal partijen, het aantal mensen dat toegang heeft tot de gegevens en de toename van het aantal doelen waarvoor gegevens worden gebruikt, is het belangrijk bij de toekomstige inrichting van het systeem rekening te houden met de toekomstige groei in de gegevensvraag, ook tussen de ketens.

4.6.4 Informeer bij de Bron (NORA/GEMMA, Common Ground)

Bronnen bevatten een basisinrichting van haar register, welke de kerninformatie bevat voor deze bron. Om de bron flexibel in te richten, kunnen op de kerninformatie uitbreidingen en aanvullingen worden aangeboden voor meer gespecialiseerde informatie. Deze worden aangeboden in aanvullende ontsluitingen van dezelfde bronregistratie. Deze aanvullende ontsluitingen bevatten, naast de autorisaties op de kerninformatie, specifieke additionele autorisaties.

De afnemer van het register heeft toegang tot het register en ontvangt een signaal als clientgegevens zijn gewijzigd door de bronhouder (van push naar pull). Daardoor heeft de afnemer altijd inzicht in de meest actuele gegevens van de client en is een dubbele administratie niet meer nodig.

4.6.5 Pas doelbinding toe (NORA/GEMMA)

Het principe van doelbinding verzekert de burger dat informatie enkel gebruikt wordt voor de daarvoor gestelde doelen. Dit geeft zekerheid en vertrouwen in de dienstverlening.

4.6.6 Privacy & Security by Design (GEMMA)

Privacy en gegevensbeveiliging dienen vergaand geborgd te worden. Privacy en security by design zijn hierbij de uitgangspunten. De aard van de gegevens die uitgewisseld worden zijn steeds privacy gevoeliger (bijvoorbeeld gegevens met betrekking tot aandoeningen, stoornissen, zorgfraude). Behalve de aard van de gegevens brengt ook de verwerking ervan risico's met zich mee in termen van transport en toegang. Daarnaast is ook het aantal doelen waarvoor persoonsgegevens worden verwerkt toegenomen. Zie Bijlage I.

Partijen worden o.b.v. hun rol in het netwerk geautoriseerd voor gegevens in een register. De gegevensuitwisseling is daarmee meer betrouwbaar en flexibeler. Het wordt daarmee ook eenvoudiger om processen AVG-compliant in te richten.

4.7 Technische principes

4.7.1 Zorg voor Digitale Weerbaarheid (GEMMA)

Systemen en koppelingen worden dermate ingericht dat er op een proactieve en preventieve manier opgetreden wordt tegen digitale dreigingen. Dit geldt voor beveiligingsmaatregelen van systemen in het netwerk, voor het daartoe ingerichte crisismanagement, de governance en het lifecycle management van de softwarecomponenten.

4.7.2 Pas standaardisatie toe (GEMMA, Common Ground)

Standaardisatie reduceert variëteit en kosten, en zorgt voor een betere interoperabiliteit en beveiliging. Hiermee komt bovendien een grotere wendbaarheid tot stand. Door te kiezen voor open standaarden wordt vendor lock-in voorkomen.

Standaarden worden toegepast op de inrichting van gegevensuitwisseling, kanalen, communicatie-protocollen, certificaten, autorisatie, authenticatie, beveiliging, governance-processen, toetsing, structurering en inrichting van end-points en broninrichting.

4.7.3 Houdt zich aan informatie architectuurprincipes (Common Ground)

De inrichting van het netwerk houdt zich aan de informatie architectuurprincipes van het common ground gedachtengoed. De hieronder genoemde principes zijn nog niet eerder in dit document genoemd:

- Component gebaseerd - Het werken met ontkoppelde componenten
- Open – Transparant waar mogelijk

De uitwerking van deze principes is terug te lezen op Gemma online.

4.7.4 Hergebruik van componenten (Common Ground)

Het realiseren van een toekomst vaste infrastructuur is geen autonome opgave. Op andere plekken in het netwerk en in andere programma's binnen de overheid/zorg wordt gewerkt aan de vernieuwing van gegevensuitwisseling en de inzet van nieuwe technologie hierbij. Hiervan maken we slim (her)gebruik waar mogelijk. Welke componenten daadwerkelijk direct te hergebruiken zijn is huiswerk voor de eerste fase op weg naar een programmaplan.

4.8 Uitgangspunten

- o Verandermanagement behorend bij de transitie wordt via een overkoepelende organisatie/tafel aangestuurd.
- o Er wordt voor de inrichting van de governance sturing en coördinatie vanuit een centrale organisatie gegeven.
- o Voor het maken van meer gedetailleerde domein overstijgende technische afspraken wordt gecoördineerd met aanpalende domeinen en organisaties over een adequate inrichting.

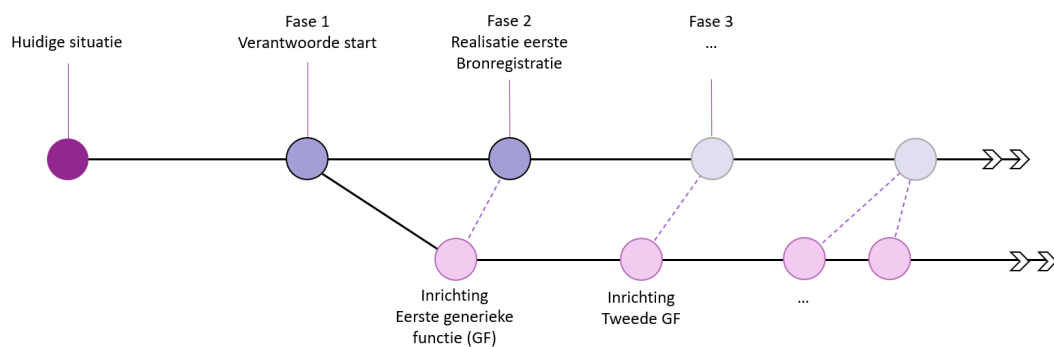
5 Roadmap en fasering

5.1 Fasering

Een vereiste voor de transitie is dat er in de fasering rekening gehouden wordt met de continuïteit van de lopende processen en gegevensuitwisseling. Dit heeft geleid tot keuze om de transitie per gegevens-onderdeel aan te pakken.

De eerste fasen vallen in zijn geheel binnen Nationale Visie Plateau 1 (Doen) – “Interoperabiliteit gerealiseerd”. Gezien de iteratieve aanpak kan, na het volbrengen van de fasen voor plateau 1, fasering opgesteld worden om vervolgens de doelen uit plateau 2 te realiseren.

Gelijktijdig met het opstellen van fasen voor het realiseren van domein-specifieke netwerkonderdelen, wordt een traject opgesteld voor het realiseren en operationeel maken van generieke functies¹¹ (GF). Deze functies worden domeinoverstijgend ontworpen en gebouwd.

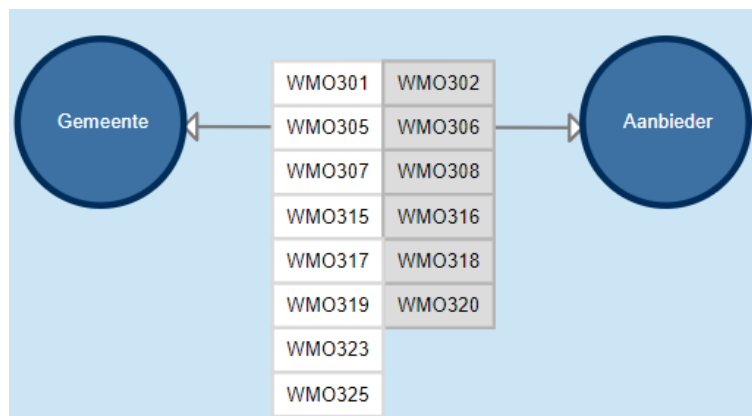

Deze aanpak mitigeert tevens het risico op stilvallen van het netwerk (oud of nieuw) bij in gebruik name van het nieuwe onderdeel.

5.1.1 Situatie voorafgaand aan de inwerkingtreding

In de huidige situatie worden berichten uitgewisseld waarin alle voor de ontvanger benodigde informatie aanwezig is. De werking van de huidige situatie is in detail beschreven op iStandaarden.nl. Onderstaand het overzicht van de huidige bericht uitwisseling, welke via knooppunten (VECOZO, Inlichtingenbureau) verloopt.

¹¹ Voor de zorg: <https://www.gegevensuitwisselingindezorg.nl/generieke-functies> en meer domein overstijgend https://www.gemmaonline.nl/index.php/Common_Ground_generieke_functies

5.1.2 Oud naast nieuw

Om de uitvoering operationeel te houden, zal het oude naast nieuwe model ondersteund moeten blijven worden. Dit betekent dat de oude implementatie in onderhoud gaat en dat de berichten aangepast worden om de overgang naar het netwerkperspectief te ondersteunen. Deze aanpassingen omvatten het toevoegen van sleutels aan de huidige berichten zodat de gegevens van de informatieobjecten uit de Bronregistraties gehaald kunnen worden. In een volgende stap wordt enkel de sleutel verstuurd. Als alle informatieobjecten in het oude bericht zijn vervangen door sleutels, is het oude bericht feitelijk veranderd in een Notificatie.

5.1.3 Fase 1 – Verantwoorde start

In de eerste fase wordt gestart met het inrichten van de Governance organisatie. Deze fase legt de basis voor het uitvoeren van de andere fasen. Dit houdt in dat er regievoering wordt ingericht om de inrichting van het netwerk te coördineren en om er op toe te zien dat de benodigde gemeenschappelijke infrastructuur en voorzieningen gerealiseerd worden. Aangezien het onmogelijk is om vooraf voor het gehele landschap afspraken en gemeenschappelijke taal te ontwikkelen, zullen deze per fase iteratief en per specifiek informatieobject doorlopen worden.

De samenwerking met organisaties als o.a. NEN en Nictiz wordt ingericht, zodat VNG / Sociaal domein betrokken is bij het vastleggen van standaarden en structuren voor het uitwisselen van gegevens.

5.1.4 Fase 2 – Migratie eerste Bronregistratie

In deze fase wordt een eerste Bronregistratie gemigreerd naar het netwerkmodel. Om dit te bewerkstelligen worden (enkel) voor deze Bronregistratie de volgende aspecten (genoemd in H2.4) ingevuld:

1. Gemeenschappelijkheid van taal

Er worden ontologieën ontwikkeld passend bij de Bronregistratie, daarbij samenwerkend met overkoepelende organisaties om tot een gemeenschappelijke taal en definitie te komen.

2. Afspraken over gemeenschappelijke infrastructuur en voorzieningen

Er worden afspraken gemaakt over de inrichting van gemeenschappelijke infrastructuur en voorzieningen benodigde voor deze Bronregistratie. Denk aan toelating van partijen aan het netwerk en de technische voorzieningen om dit te realiseren.

Voor de inrichting van deze aspecten uit referentiearchitecturen wordt daarbij nauw samengewerkt met de architecten van die architecturen en wordt zoveel mogelijk

gebouwd met bestaande bouwblokken. De realisatie van deze voorzieningen gebeurt domeinoverstijgend en wordt aangestuurd vanuit de in Fase 1 ingerichte regieorganisatie.

Bijvoorbeeld: Voor het object “Relatie / contactpersoon” kan een gemeenschappelijk taalmodel ontwikkeld worden en worden afspraken gemaakt over opslag, eigenaarschap, toegang, etc... Zodra deze afspraken zijn gemaakt, kan de vernieuwde inrichting voor dit specifieke informatieobject gerealiseerd worden. Vanuit de regieorganisatie wordt parallel een traject gestart om de benodigde gemeenschappelijke voorzieningen te realiseren.

5.1.5 Vervolgfases

In daarop volgende fasen wordt, zoals beschreven in Fase 2, de overige informatie uit de berichten op een vergelijkbare manier gemigreerd naar nieuwe of bestaande Bronregistraties, zodat de berichten enkel sleutels bevatten naar de betreffende informatie.

Zo wordt in toenemende mate gebruik gemaakt van Notificaties om de processen aan te sturen. Ook kan hierdoor in toenemende mate domeinoverstijgende gegevensuitwisseling plaatsvinden en opent dit de mogelijkheid voor de aansluiting van (deel)processen in aanpalende domeinen.

5.2 Stappenplannen voor transitie

In onderliggende hoofdstukken worden stappenplannen beschreven om te komen tot een transitie per onderdeel. Per stap wordt een voorbeeld genoemd.

5.2.1 Stappenplan voor bestaande/nieuwe informatieobjecten

Het stappenplan voor bestaande informatieobjecten* in berichten is als volgt:

- 1. Een specifieke informatieobject binnen een bericht identificeren**

De gegevens voor Relatie/contactpersoon worden nu in het 301 bericht gecommuniceerd.

- 2. Het informatieobject omzetten naar een Bronregistratie**

Er wordt een Bronregistratie aangelegd die de gegevens voor relaties/contactpersonen bevat.

- 3. De Bronregistratie beschikbaar stellen aan het netwerk, inclusief notificaties**

De gegevens voor relatie/contactpersoon worden als Bronregistratie ontsloten voor deelnemers in het netwerk

- 4. Het bericht voorzien van een sleutel voor het ophalen van de gegevens uit de Bronregistratie**

In het 301 bericht krijgt een veld met een sleutel om de gegevens op te kunnen halen uit de nieuwe Bronregistratie

- 5. Een einddatum zetten op de verstrekking van deze gegevens via het bericht**

De originele gegevens (relatie/contactpersoon) worden na de einddatum niet meer verstrekt via het bericht, maar kunnen enkel nog worden opgehaald bij de Bronregistratie.

*NB: In deze wordt het volledige bericht niet beschouwd als informatieobject. Het doel is om informatieobjecten te erkennen die op zichzelf staan en betekenis hebben in de helpen van de burger.

5.2.2 Stappenplan voor nieuwe (deel)processen

Het stappenplan voor nieuwe (deel)proces is als volgt:

- 1. Een nieuw (deel)proces identificeren**

Het proces voor verstrekking van hulpmiddelen aan burgers wordt geïdentificeerd als toevoeging aan het netwerk

2. Bepalen welke Bronregistraties nodig zijn om voor dit (deel)proces

Het proces voor verstrekking van hulpmiddelen heeft gegevens nodig over de soort hulp (productcodes) en aanvullende gegevens van de zorg verlenende organisatie

3. Het nieuwe proces inrichten, gebruikmakend van de Bronregistraties

Het proces wordt ingericht, waarbij de zorgverlenende Bronregistraties van de Gemeente (Bronregistratie voor productcode) en Zorgverlener (Aanvullende gegevens zorg) worden opgehaald en verwerkt.

4. Het nieuwe proces in gebruik nemen

Aanbieders van hulpmiddelen kunnen zich aanmelden als deelnemer in het netwerk en gebruik maken van het nieuwe proces.

Bijlage 1. Nationale Visie op Zorg in Overheids- en Zorglandschap

De visie op de informatievoorziening van het zorglandschap is meest uiteengezet in de Nationale Visie. Hierin wordt gesteld dat er van 2024-2027 gewerkt gaat worden aan het volgende doel:

Het gezondheidsinformatiestelsel zorgt ervoor dat informatie voor de zorg beschikbaar is en dat gezamenlijk gebruik van data mogelijk is, via afspraken, specificaties en implementaties. Die afspraken gaan onder andere over hoe data op een eenduidige manier beschikbaar komen en gebruikt kunnen worden. Door data één keer te registreren en beschikbaar te stellen voor breder gebruik, wordt in meerdere informatiebehoeften voorzien. Behoeften in het kader van preventie, binnen het primaire zorgproces en in secundaire processen. En behoeften van burgers, professionals, onderzoekers, andere secundaire gebruikers die geautoriseerd zijn en van zorg- en gezondheidstoepassingen die voldoen aan gestelde eisen.

Het gezondheidsinformatiestelsel heeft tot doel om de informatievoorziening die noodzakelijk is voor een goede werking van het zorgstelsel te realiseren, te onderhouden en door te ontwikkelen. Hierbij staat centraal dat alle betrokkenen bij elk zorgproces in staat worden gesteld om gebruik te kunnen maken van de data en informatie die nodig zijn voor een goede invulling van hun rol of taak binnen een daarvoor passende wet- en regelgeving. Dit beperkt zich daarom niet tot een bepaald zorgdomein, een bepaalde sector, een primair of secundair proces, maar het omvat het geheel van informatievoorziening gerelateerd aan (het ondersteunen van) gezondheid.¹²

Figuur 1 Plateaus Nationale Visie

Dit doel bestaat uit drie hoofdassen:

- **Regie** – Ondersteunt de ontwikkeling van het gezondheidsinformatiestelsel en geeft gericht vorm zodat het vertrouwen in het stelsel groeit.
- **Vertrouwen** - Alle personen en partijen in het netwerk vertrouwen elkaar en hebben vertrouwen in het zorgproces voor de burger.

¹² Nationale Visie en Strategie, Hoofdstuk 1.1

- **Databeschikbaarheid** - omvat het beschikbaar, bereikbaar en bruikbaar hebben van vastgelegde gezondheidsdata van de specifieke informatiebehoefte, met als achterliggend doel deze in te zetten voor preventie, zorg en welzijn. Dit ten behoeve van alle vormen van (her)gebruik, zorgproces- en use case-onafhankelijk met nadrukkelijke waarborgen voor patiëntveiligheid en privacy.

Voor de vernieuwing informatievoorziening i-Sociaal Domein betekent dit een beweging naar meer databeschikbaarheid en de inrichting van een vertrouwensstelsel voor de uitwisseling van gegevens, welke alle partijen in staat stelt in vertrouwen alle voor de Wmo en Jw benodigde gegevens te kunnen delen.

Bijlage 2. "Informatiebeveiliging en privacy"

Omdat er sprake is van gegevensuitwisseling tussen publieke en private dienstverleners zal het uitwisselen van gegevens en dienstverlening gebeuren conform de voorgeschreven standaarden binnen de overheid en binnen de zorg. De informatiebeveiliging is hierbij geborgd door afspraken met samenwerkingspartners en leveranciers van diensten en IT-voorzieningen.

De doelbinding t.a.v. de gegevensuitwisselingen, de gegevensverwerking en de dienstverlening aan de hulpbehoevende is geregeld in hoofdstuk 5 van de Wet Maatschappelijke ondersteuning 2015 en hoofdstuk 7 van de Jeugdwet en de AVG. De informatiebeveiliging en de gegevensbescherming die daarbij horen moeten tenminste voldoen aan onderstaand(e) normenkader en wetgeving.

- **Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO)**

De Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) is het basisnormenkader voor informatiebeveiliging binnen alle overheidslagen (Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen). Vanaf 1 januari 2020 is de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) van kracht en vervangt daarmee de daarvoor bestaande baselines. Hiermee ontstaat één gezamenlijk normenkader voor informatiebeveiliging binnen de gehele overheid, gebaseerd op de actuele, internationale standaard voor informatiebeveiliging NEN-ISO/IEC 27001 en NEN-ISO/IEC 27002 en heeft risicomanagement als uitgangspunt. De ketenpartners hanteren deze gezamenlijke baseline wat de informatieveiligheid vergroot. Daarnaast draagt het zorg voor een betere afstemming tussen de verschillende partners.

- **NEN 7510**

Dit is een Nederlandse norm die betrekking heeft op informatiebeveiliging in de gezondheidszorg. De NEN 7510 is gebaseerd op internationale standaarden voor informatiebeveiliging, de ISO / IEC 27000-reeks. De norm is echter specifiek gericht op de gezondheidszorg en houdt rekening met de specifieke uitdagingen en risico's die zich voordoen bij het verwerken van dergelijke gegevens.

- **Wet Maatschappelijke ondersteuning 2015 Wet en de Jeugdwet**

Zie hiervoor hoofdstuk 5 van de Wet Maatschappelijke ondersteuning 2015 en hoofdstuk 7 van de Jeugdwet.

- **AVG en Archiefwet**

De ketenpartners hebben met zowel de AVG als de Archiefwet te maken. Om de persoonsgegevens, conform AVG, te verzamelen en te verwerken, is een wettelijke grondslag nodig. In de WMO en Jeugdzorgketen zullen ketenpartners dan ook alleen die gegevens uitwisselen over zorgbehoevenden die noodzakelijk zijn voor het uitvoeren van hun wettelijke taken.

De samenhang tussen de AVG en de Archiefwet is met name van toepassing bij het bewaren en vernietigen van persoonsgegevens. Wanneer een ketenpartner persoonsgegevens verwerkt in het kader van de uitvoering van haar wettelijke taken, kan de informatie niet zomaar worden vernietigd. De ketenpartners moeten dus zorgvuldig beoordelen hoe lang ze informatie mogen bewaren voor de uitvoering van hun taken. Voor deze beoordeling geldt dat de wet leidend is, de VNG selectielijst 2020 wanneer de wet niet voldoende houvast biedt en daarna een eigen beoordeling wanneer ook de selectielijst geen uitkomst biedt.

Hieronder zullen wij deze kaders verder uitwerken. Ketenpartners conformeren zich aan deze kaders bij het ontwerpen van voorzieningen en bij de inrichting van het berichtenverkeer.

Informatiebeveiliging

Informatiebeveiliging is meer dan techniek alleen. Het is de verzamelnaam voor alle processen die ingericht worden om de betrouwbaarheid van de processen, gebruikte informatiesystemen en de daarin opgeslagen gegevens te beschermen. Daarnaast dient rekening gehouden te worden dat we bij de uitvoering te maken hebben met verschillende, in sommige gevallen kwetsbare, doelgroepen. In het informatiebeveiligingsbeleid van de ketenpartners, horen ook de organisatorische en informatiebeveiligingsprincipes terug te komen. Hiervoor hanteert de overheid de BIO en de zorg NEN7510 als normenkader.

De relevante normenkader is van toepassing op elke (private) partijen die gegevens verwerkt in de keten.

Elke organisatie is verantwoordelijk voor het inrichten van een actief authenticatie- en autorisatiebeheer voor zowel interne als externe gebruikers.

Dit houdt in dat:

- De aanbieder van de gebruikersportalen moet zorgen dat actief authenticatie- en autorisatiebeheer in deze voorziening mogelijk is, en de afnemer is verantwoordelijk dat daarin actief authenticatie- en autorisatiebeheer op een juiste manier wordt ingericht en gebruikt.
- Bij autorisatiebeheer worden verantwoordelijkheden zodanig ingericht dat de (gerechtigde) medewerker alleen toegang krijgt tot de gegevens die de betreffende medewerker nodig heeft voor de uitvoering van zijn taak.
- Voor het verkrijgen van externe toegang tot de door de ketenpartners beschikbaar gestelde portalen worden de overheidsvoorzieningen die daarvoor bedoeld zijn (DigiD, eHerkenning) gebruikt, met een betrouwbaarheidsniveau dat past bij de uit te wisselen (persoons-) gegevens.
- Voor het verkrijgen van externe toegang tot de door de partijen beschikbaar gestelde berichten (A2A) worden de voorzieningen die daarvoor bedoeld zijn (voor de overheidspartijen Digikoppeling, Diginetwerk) met het passende betrouwbaarheidsniveau.

De ketenpartners zijn verantwoordelijk voor het juist inregelen van de beveiliging van hun voorzieningen. Hiervoor worden de volgende richtlijnen meegegeven:

- Voor alle applicatiefuncties (autorisatie-objecten) zijn verantwoordelijken aangewezen; Voor alle autorisatie-objecten is aangegeven welke rollen of gebruikers geautoriseerd toegang krijgen;
- A2A koppeling tenzij... - A2A is het voorkeurskanaal omdat de veiligheid, juistheid en snelheid het best geborgd kan worden. A2A reduceert het menselijke handelingen. Voor gegevensuitwisseling tussen ketenpartners geldt (API based) A2A koppeling,
- Digikoppeling REST profiel heeft een aantal beperkingen op: adressering/routing, berichtversleuteling, berichtondertekening. Om de beperkingen op te lossen/beveiligingsrisico's te mitigeren zijn de volgende aansluitvoorwaarden geformuleerd:
 - Partijen voldoen (tijdig) aan de voorwaarden van Logius
 - Gegevensuitwisselingen tussen 2 partijen in de rol van eindorganisatie

- Gegevensuitwisselingen via beveiligde point-to-point verbindingen met of zonder transparante intermediairs
 - Gegevensuitwisselingen kunnen pas plaatsvinden nadat de betreffende ketenpartner een DPIA heeft uitgevoerd en de maatregelen heeft geïmplementeerd.
- Indien van toepassing, richten ketenpartners een formeel en veilig proces in om certificaatgegevens van eindorganisaties over te dragen aan gegevensverwerkers.
- We hebben een actief keten-overstijgend versiebeheerbeleid om door de dwingende termijnen om over te gaan naar de volgende versie, te blijven voldoen aan de vereisten.
- We hanteren bij de ontwikkeling security by design, dat wil zeggen dat al bij het ontwerp van de oplossing rekening wordt gehouden met informatie veiligheid vereisten en dat duidelijk is hoe deze daaraan voldoet.

Privacy

De ketenpartners zijn bij de uitvoering van hun taken ieder voor zich verantwoordelijk voor de verwerking van persoonsgegevens conform de AVG. Hiervoor worden vanuit de ketenarchitectuur de volgende richtlijnen meegegeven:

- Privacy-bewustzijn binnen een aangesloten organisatie is de verantwoordelijkheid van de betreffende ketenpartner zelf.
- Voor elk te verwerken gegeven is een verwerkingsverantwoordelijke aangewezen: de bronhouder;
- Elke verwerkersverantwoordelijke maakt vooraf een risicoschatting (kans x impact) om de juiste maatregelen te nemen om gegevens voldoende veilig te verwerken of beschikbaar te stellen. Een BIV-classificatie, die aangeeft wat het gewenste niveau van Beschikbaarheid, Integriteit en Vertrouwelijkheid is van informatieobjecten, is daar een onderdeel van.
- Een ketenpartner wordt alleen toegelaten tot gegevensuitwisseling (zowel portaal als A2A), op het moment hij een DPIA heeft uitgevoerd en de eventuele maatregelen die daaruit voortvloeien heeft geïmplementeerd (AV-4).
- We hanteren bij de ontwikkeling van voorzieningen en bij de inrichting van het berichtenverkeer privacy by design, dat wil zeggen dat al bij het bepalen van de verwerkingsmiddelen en bij de verwerking zelf de ketenpartner passende technische en organisatorische maatregelen treft om zo de gegevensbeschermingsbeginselen op een doeltreffende manier uit te voeren en de nodige waarborgen in de verwerking in te bouwen ter naleving van de voorschriften van de AVG en ter bescherming van de rechten van betrokkenen.
- Architectuurprincipe 'Gegevens bij de Bron' heeft onder andere als doel om het risico op ongeoorloofd gebruik van persoonsgegevens te verkleinen:
 - De gegevens die de partijen onderling uitwisselen zijn vastgelegd in een informatiemodel en een interactiemodel. Deze producten zijn getoetst op de basisbeginselen van de AVG: grondslag, doelbinding en dataminimalisatie.
 - De bronhouder is verantwoordelijk voor de actualiteit, kwaliteit en beveiliging van de gegevens om de privacy van de persoon niet te schaden, inclusief het correctierecht

- De afnemer is verantwoordelijk voor het juist verwerken van deze gegevens en gebruikt deze gegevens binnen de eigen bedrijfsvoering. Doorleveren van deze gegevens is niet toegestaan.
- Elke ketenpartner is verantwoordelijk voor het nemen van passende technische en organisatorische maatregelen, om te voorkomen dat persoonsgegevens ongeoorloofd of onrechtmatig worden verwerkt en beschermd zijn tegen onopzettelijk verlies, vernietiging en beschadiging.
- Ketenpartners leveren gegevens aan andere ketenpartners conform de wettelijke grondslag.
- De afnemende ketenpartner is zelfstandig verwerkersverantwoordelijk en bepaalt zelf of er een wettelijke grondslag is om de ontvangen gegevens te verwerken ten behoeve van de eigen werkzaamheden en conform de AVG. Buiten het informatiemodel van de keten Wmo en Jw zijn geen aanvullende afspraken nodig. Wanneer de ketenpartner de gegevensverwerking uitbesteedt aan een partij (bijv. een SaaS leverancier) dan is die partij verwerker. In dat geval is een verwerkersovereenkomst noodzakelijk.
- Ketenpartners zijn in staat om de herkomst van de gegevens te herleiden naar een bronsysteem en/of bronhouder, mogen de gegevens niet wijzigen en niet doorleveren, omdat we gegevens bij de bron halen.
- Een DPIA moet op ketenniveau worden uitgevoerd, waarin wordt bepaald welk beveiligingsniveau van toepassing is, bij het gebruik van het portaal en A2A uitwisseling via de standaarden die bij die partij hoort. Op deze wijze wordt geborgd dat de techniek de privacy ondersteunt.

Bijlage 3. "Behoeften IV binnen Wmo en Jw"

Behoeften IV binnen Wmo en Jw

In hoofdstuk 2.2 van de Businesscase vernieuwing informatievoorziening i-Sociaal Domein worden 8 knelpunten genoemd van de huidige informatievoorziening. Deze zijn in onderstaande tabel omgezet in behoeften:

Knelpunt	Behoeft
Beperkte flexibiliteit	Flexibele inrichting
Time-to-market te lang	Korte time-to-market voor verbeteringen en vernieuwingen
Replicatie van data ongewenst	Betrouwbaarheid van gegevens
Afhankelijkheid van knooppunten	Verminderen of uitfaseren knooppunten
Beperkte informatiepositie burger	Burger heeft inzicht in en controle over haar informatie
Beperkte ruimte voor innovatie	Inrichten op mogelijkheden voor innovatie
Hoge kosten	Lagere kosten voor aansluiting nieuwe processen/deelnemers
Beperkte overdracht tussen domeinen	Domein overstijgende gegevensoverdracht

De opzet van het huidige estafettemodel neemt met zich mee dat veranderingen aan het landschap alleen gemaakt kunnen worden tegen hoge kosten en met een langere doorlooptijd. Dit zorgt voor een inflexibiliteit voor veranderingen en innovaties.

De inrichting van het huidige berichtenverkeer is door haar opzet gericht op enkelvoudige procesuitvoering en daardoor beperkt in het delen van informatie voor andere processen, secundaire partijen en de burger. Daarnaast worden knooppunten gebruikt, waardoor ingeleverd wordt op flexibiliteit en kosten.

De rationale achter de behoeften Betrouwbaarheid van gegevens en Domein overstijgende gegevensoverdracht zijn nader uitgewerkt in de volgende secties.

Betrouwbaarheid van gegevens

De huidige gegevensuitwisseling heeft een hoge mate van replicatie. Hierdoor komt het in de praktijk voor dat, bij het verlenen van zorg, onduidelijkheid ontstaat over de juistheid van gegevens. Dit leidt tot vertraging in die zorgverlening, wat tot gevolg kan hebben dat de zorg te laat verleend wordt.

Voorbeeld: Woonplaatsbeginsel

De Jeugdwet heeft het woonplaatsbeginsel. Als een huisarts GGZ zorg aanvraagt voor een cliënt gaat dat op basis van het vermoeden van de woonplaats/gemeente. De aangeschreven gemeente wijst daarop toe óf geeft een bericht terug met de goede gemeente. In sommige gevallen ontstaat hier discussie over de teruggegeven gemeente, waardoor zorg voor de cliënt op zich laat wachten.

Voorbeeld: Verzoek om wijziging

Een verzoek om wijziging wordt bijna altijd afgewezen door een gemeente. Er is vrijwel altijd telefonisch contact nodig om te bepalen wat nodig is voor de cliënt. Zolang er discussie is over welke zorg nodig is, laat de behandeling op zich wachten.

Voorbeeld: Fusen van zorgaanbieders

Bij de fusie van twee of meer zorgaanbieders, kan er onduidelijkheid ontstaan over onder welke AGB-code de zorg voor een cliënt geleverd kan/mag worden. Er zijn ongeveer 100 van deze wijzigingen per dag.

Het opslaan en ophalen van gegevens uit een enkelvoudige bron zorgt ervoor dat alle processen met betrouwbare informatie gaan werken. Er is zekerheid over de juistheid ervan en er hoeft niet nagebeld of gecontroleerd te worden. Ook kunnen er processen ingericht worden die de continuïteit van de te leveren zorg waarborgen. Denk hierbij aan het verplaatsen van de zorg naar een andere gemeente bij verhuizing van de cliënt.

Domein overstijgende gegevensuitwisseling

Gegevens worden in de huidige keten uitgewisseld van proces naar proces. De informatie-eenheid is een bericht dat alle gegevens bevat die de partij nodig heeft om zijn processtappen uit te kunnen voeren. Om partijen (en dus processen) toe te voegen, dienen daartoe specifiek ingerichte berichten toegevoegd te worden aan de keten. Dit is kostbaar en tijdrovend.

Voorbeeld: Inzicht contactpersonen

Een cliënt heeft voor een Wmo/Jw traject contactpersonen. Om een uitvoerende partij hierin inzicht te geven, worden deze met het toewijzingsbericht éénmalig meegegeven. Wijzigingen in contactgegevens zijn niet opgenomen in de standaard en worden niet gecommuniceerd.

Voorbeeld: Complexe zorg (i.c.m. verblijfszorg)

Voor zware behandeltrajecten in combinatie met verblijfszorg, dienen er gegevens uitgewisseld te worden over het behandeltraject bij een intramuraal overleg met een psycholoog. Op dit moment is het niet mogelijk om deze gegevens via elektronische weg te delen.

Voorbeeld: Inschakelen zorgboerderij

Een hoofdbehandelaar kan een aanvullende aanbieder opdracht geven om een deel van de dienstverlening uit te voeren, bijvoorbeeld een zorgboerderij. Deze ongestructureerde gegevensuitwisseling is foutgevoelig en kan leiden tot misinterpretaties.

Het loskoppelen van processen en de daarvoor benodigde gegevens, draagt ertoe bij dat de gegevensuitwisseling over processen en domeinen heen kan plaatsvinden.

Het pagina-einde na deze regel zorgt ervoor dat de achterkant van het rapport op de juiste positie blijft staan. Verwijder die niet.

Samen werken we aan het verminderen van de administratieve lasten

| Ketenbureau@i-sociaaldomein.nl | www.i-sociaaldomein.nl |